

SHOP

**Jaarrapportage
2022**

SHOP voert de volgende taken uit:

- ① SHOP ondersteunt sekswerkers (van alle genders) bij de veilige en professionele uitoefening van hun beroep.
- ② SHOP ondersteunt activiteiten van sekswerkers die positieverbetering van de beroepsgroep tot doel hebben.
- ③ SHOP ondersteunt en begeleidt (ex)sekswerkers in nieuw gemaakte keuzes, zoals bij een carrièreswitch.
- ④ SHOP levert een bijdrage aan de signalering en bestrijding van (inter)nationale mensenhandel.
- ⑤ SHOP ondersteunt slachtoffers van mensenhandel en voert de zorgcoördinatie uit voor de regio Den Haag, Haaglanden en Hollands Midden.

SHOP baseert haar handelen op de volgende uitgangspunten:

- 1 Het bieden van seksuele dienstverlening is een beroep, waarvan in Nederland de legitimiteit wettelijk is vastgelegd.
- 2 Daar waar derden een persoon onder dwang, misleiding, intimidatie en geweld tot (seksuele en anderszins) dienstverlening of welke vorm van arbeid dan ook aanzetten, is sprake van een te bestrijden misstand.
- 3 SHOP beschouwt als haar opdrachtgevers: de cliënten (sekswerkers en slachtoffers mensenhandel op het aspect zorgcoördinatie), de subsidieverleners en andere geldgevers.

Voorwoord

Voor u ligt de inhoudelijk en financiële jaarrapportage 2022 van SHOP. SHOP is een in Den Haag gevestigde niet-gouvernementele organisatie die dienst-, hulpverlening en opvang biedt aan (voormalig) sekswerkers, slachtoffers van mensenhandel en bij hen betrokkenen, zoals hun familie. SHOP functioneert ten dienste van haar samenwerkingspartners en opdrachtgevers tevens als regionaal kennis- en expertisecentrum op de beleidsterreinen sekswerk en mensenhandel.

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de activiteiten en financiële resultaten over de periode 1 januari tot en met 31 december 2022. De rapportage volgt de richtlijnen van de op pagina 4 genoemde beschikkingen en regelingen.

De looptijd van deze regelingen is 1 januari tot en met 31 december 2022, met uitzondering van de laatst genoemde twee (20220725-98895 en 20220725-45548). Dit betreffen tweede tranche subsidies, die lopen van 1 juli tot en met 31 december 2022. In het hoofdstuk financiële resultaten wordt de jaarrealisatie weergegeven van het aantal uren per onderdeel conform de beschikkingen (zie hoofdstuk 11). In deze jaarrapportage worden tevens de activiteiten beschreven die uitgevoerd zijn in opdracht van Hecht voor de Zorgcoördinatie Mensenhandel in de regio Hollands Midden en met subsidie van de SWAD (Sekswerk Alliantie Destigmatisering).

Drs. M.A. Scali, directeur SHOP

De rapportage volgt de richtlijnen van diverse gemeentelijke beschikkingen, namelijk:

- 20210921-41935:** Activiteiten Artikel 1:4 lid 1 uit de Subsidieregeling Sekswork Den Haag 2021 (RIS309305), op grond van de Prostitutenota 2020-2022
- 20211222-24026:** Activiteiten Artikel 1:4 lid 2 uit de Subsidieregeling Sekswork Den Haag 2021 (RIS309305), op grond van de Prostitutenota 2020-2022
- 20211028-68278:** Activiteiten categorie A van de Subsidieregeling aanpak (tegengaan) van mensenhandel Den Haag 2021 (RIS310054), op grond van het Actieprogramma Mensenhandel 2020-2023
- 20220119-30741:** Activiteiten categorie B van de Subsidieregeling aanpak (tegengaan) van mensenhandel Den Haag 2021 (RIS310054), op grond van het Actieprogramma Mensenhandel 2020-2023
- 20210902-32666:** Activiteiten categorie C van de Subsidieregeling preventie en participatie jeugd Den Haag 2021 (RIS309245)
- 20220105-60772:** Activiteiten categorie D van de Subsidieregeling preventie en participatie jeugd Den Haag 2021 (RIS309245)
- 20220225-35473:** Subsidieverlening in het kader van PZJ: Incidentele subsidie SHOP Jeugd
- 20210915-35099:** Subsidieregeling carrièreswitch sekswerkers Den Haag 2021 (RIS309306), in het kader van de Prostitutenota 2020-2022
- 20220725-98895:** Subsidieregeling carrièreswitch sekswerkers Den Haag 2022, in het kader van de Prostitutenota 2020-2022, tweede tranche subsidie
- 20220725-45548:** Subsidieregeling Aanpak (tegengaan) van mensenhandel Den Haag 2022-2023, op grond van het Actieprogramma Mensenhandel 2020-2023, tweede tranche subsidie

Inhoud

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
Inleiding	6
1 Opvang	8
beschikkingen 20211222-24026 en 20220119-30741	
2 Maatschappelijk werk	12
beschikkingen 20210921-41935 en 20211028-68278	
3 Carrièreswitch	16
beschikking 20210915-35099 en 20220725-98895	
4 Zorgcoördinatie Mensenhandel	20
beschikkingen 20211028-68278	
5 SHOP Jeugd	24
beschikkingen 20210902-3266, 20220105-60772 en 20220225-35473	
6 Haags Welzijn	28
beschikking 20211028-68278 en 20220725-45548	
7 Spot46	34
beschikking 20210921-41935	
8 Veldwerk	40
beschikkingen 20210921-41935 en 20210915-35099	
9 Multidisciplinaire aanpak	44
10 Organisatie	48
11 Urenrealisatie en Financiële resultaten	50

Inleiding

2022 startte met een coronalockdown, die was ingegaan op 19 december 2021 en duurde tot 15 januari 2022. Sekswerkers mochten in die periode opnieuw niet werken en ook de horecazaken en bedrijven in de wellnessbranche waren deze periode gesloten. Dit had wederom een grote impact op het leven van de cliënten van SHOP. Na deze harde lockdown werden de coronamaatregelen landelijk langzaam versoepeld. In maart vervielen de laatste maatregelen. Ook voor SHOP betekende dit dat de maatregelen werden losgelaten. De standaard werd weer dat medewerkers op kantoor werken en voorlichtingen en overleggen konden weer regelmatig fysiek plaatsvinden.

D

e cijfers laten zien dat cliënten SHOP ook afgelopen jaar weer veelvuldig wisten te vinden. Het aantal fysieke contacten is bij verschillende afdelingen toegenomen. Nu de coronamaatregelen niet meer gelden, komen cliënten weer vaker naar SHOP. Op de opvanglocatie (De Gantel) zijn sinds de maatregelen zijn opgeheven de dagbezoekers weer welkom. Ook is te zien dat sommige van de aangepaste werkzaamheden die ontstaan zijn tijdens de coronapandemie doorgaan. Zo nemen cliënten vaker telefonisch contact op dan voor de pandemie, omdat zij hier gewend aan zijn geraakt toen de coronamaatregelen golden. Aan de hulpvragen van cliënten is te zien dat deze minder vaak over financiële zaken gaan, omdat zij bijna het hele jaar konden werken. Bij de Zorgcoördinatie Mensenhandel (ZoCo) is sprake van een lichte stijging van het aantal aanmeldingen. Dit is in lijn met de stijging die te zien was in de tweede helft van 2021.

In februari 2022 is Rusland Oekraïne binnengevallen. Door de oorlog zijn miljoenen Oekraïners en andere burgers het land ontvlucht. Niet alleen kreeg Nederland te maken met de vluchtelingenstroom, maar tegelijkertijd kwamen er ook signalen van mensenhandel binnen. ZoCo heeft daarom voorlichtingsbijeenkomsten verzorgd voor medewerkers van diverse locaties waar Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen.

Gedurende 2022 heeft SHOP te maken gehad met veel zieken. Waar het de twee voorgaande jaren lukte om een corona-uitbraak onder personeel te voorkomen – doordat men weinig samen op kantoor was – heeft SHOP hier afgelopen jaar wel mee te maken gehad. Daarnaast heeft SHOP net als andere organisaties te maken met relatief veel personele wisselingen. De afwezigheid van zieken en de personele wisselingen zorgden ervoor dat sommige periodes veel werk door weinig mensen gedaan moest worden. Bij het aantrekken van nieuw personeel is SHOP erin geslaagd om steeds meer ervaringsdeskundigen in dienst te nemen. Hun ervaring, kennis en visie dragen bij aan het aanscherpen van de hulp- en dienstverlening van SHOP.

SHOP heeft afgelopen jaar de 'SHOPcast' in het leven geroepen. Via deze podcast deelt SHOP haar kennis en expertise. Tijdens elke aflevering gaan medewerkers in gesprek met een collega of ketenpartner over het werk van SHOP. De afleveringen zijn te beluisteren via onder andere de website.

In de volgende hoofdstukken wordt inhoudelijk ingegaan op de resultaten van de kerntaken van SHOP. Een paar ontwikkelingen die er in 2022 uitspringen zijn een pilot die gestart is om opvang te bieden aan transpersonen in De Gantel, het lanceren van een 'Welkom (ex)sekswerkers register' voor bedrijven en een nieuwe social media strategie van het informatie- en adviescentrum voor sekswerkers (Spot46). In de volgende hoofdstukken worden deze ontwikkelingen verder toegelicht.

1 Opvang

De opvang van SHOP, De Gantel, is het vangnet en tevens de springplank voor dak- en thuisloze (ex)sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel, zodat ze binnen hun eigen vermogen in staat zijn te bouwen aan een stabiel en zelfstandig leven.

De opvangvoorziening van SHOP doet dit door:

- cliënten in staat te stellen om vanuit een veilige en leerzame omgeving vorm te geven aan een (passend) zelfredzaam en zelfstandig leven;
- verbinding te houden met zorgmijders binnen de doelgroep, door hen in beeld te houden.

beschikkingen 20211222-24026 en 20220119-30741

De opvang ontwikkelt haar activiteiten vanuit de volgende functies:

Noodopvang

Het bieden van laagdrempelige, veilige en kortdurende opvang: het verzorgen van maaltijden en het opstellen van een vervoltraject.

Crisisopvang

Het bieden van 24-uursopvang, waarbij cliënten hun persoonlijke doelen tot zelfredzaamheid kunnen behalen. Dit doen zij door te oefenen in de leefgroep onder begeleiding van de opvangmedewerkers en door te werken aan de realisatie van een psychosociaal en praktisch gericht persoonlijk plan onder begeleiding van een maatschappelijk werker.

Dagopvang

Verzorgen van maaltijden, groepsactiviteiten en laagdrempelige dagbesteding. Aan deze activiteiten doen zowel cliënten uit de opvang mee als cliënten die in beeld zijn bij SHOP, maar niet in de opvang verblijven.

Basis medische zorg

Faciliteren van het huisartsensprekuren en basis medische zorg, zoals het verstrekken van medicijnen via huisarts/apotheek, voor cliënten. Hier kunnen ook cliënten terecht die geen eigen huisarts hebben.

Bedbezetting

De Gantel heeft achttien bedden en één noodbed, verdeeld over twee aparte leefgroepen in de nood- en crisisopvang en drie appartementen. De drie appartementen dienen als doorstroom vanuit de crisisopvang, waar cliënten in een kleinere leefgroep oefenen met een zelfstandig leven buiten SHOP (zoals begeleid/beschermd wonen bij een andere instelling of in een eigen woning).

De bezettingsgraad afgelopen jaar was 86%. Dit is in lijn met voorgaande jaren (86,5% in 2021 en 83,5% in 2020). In totaal verbleven er 50 unieke cliënten in de opvang. Dit is een toename vergeleken met 2021, toen het er 37 waren. Ook zijn het er meer vergeleken met 2020 toen er 42 unieke cliënten waren. De stijging komt mede doordat er veel plaatsingen door AVIM (Afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel) zijn geweest, die veelal de volgende dag of in dezelfde week zijn doorgeplaatst. Het gaat in totaal om 20 (ex)sekswerkers en 30 slachtoffers mensenhandel. Deze verdeling is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Het afgelopen jaar is een diverse doelgroep in de opvang opgevangen. Er is een stijging geweest van jonge vrouwen, die vaak binnenkomen als slachtoffer mensenhandel en er vervolgens voor kiezen om te gaan werken als sekswerker. Het merendeel van deze jongere cliënten heeft een cannabisverslaving en schulden opgebouwd. Vaak komen ze uit de jeugdzorg en hebben ze vanwege 'hulpverleningsvermoeidheid' meer moeite om een traject te starten bij het maatschappelijk werk. Hiermee wordt door de medewerkers rekening gehouden in de benadering.

Naast deze groep was in de eerste helft van het jaar een doelgroep terug die een tijd minder zichtbaar is geweest, namelijk oud-clieënten met verslavingsproblematiek. In de tweede helft van het jaar heeft deze groep de opvang weer verlaten. Wel was in het tweede deel van het jaar een toename van cliënten met een psychische problematiek. Om hen de juiste zorg te bieden, is intensief samengewerkt met Parnassia en Brijder.

Er is een redelijk constante groep van cliënten in de opvang geweest. Dit komt mede doordat de doorstroom naar zelfstandig wonen of andere woonvoorzieningen stagneert. Ook in voorgaande jaren was hier sprake van. De aanhoudende woningnood en het feit dat cliënten geen gebruik kunnen maken van de urgentieregeling zorgen ervoor dat cliënten langer in de opvang verblijven.

Bedbezetting Opvang

De bedbezetting was 86%

**50 unieke personen, van wie
30 slachtoffers mensenhandel
20 (ex)sekswerkers**

12% volgt het carrièreswitch-
programma

Van de cliënten in de opvang neemt 12% deel aan het carrièreswitchprogramma (zie hoofdstuk 3). Dit aantal is lager vergeleken met voorgaande jaren (22% in 2021 en 40% in 2020). Als gekeken wordt naar absolute aantallen gaat het om 6 cliënten in 2022 en 8 in 2021, terwijl het aantal cliënten in 2022 hoger was. Mogelijk heeft deze daling te maken met de huidige samenstelling van vrij jonge bewoners die minder denken aan stoppen met sekswerk of juist met sekswerk starten. Ook kan hierbij de algemene trend een rol spelen die na de coronacrisis te zien is, namelijk dat veel sekswerkers tijdens de coronalock-downs hun spaargeld hebben moeten aanspreken en nu opnieuw een buffer willen opbouwen of opgebouwde schulden moeten aflossen. Daardoor besluiten zij de geplande carrièreswitch uit te stellen.

Van het totaal aantal cliënten is de meerderheid vrouw (46), drie zijn transpersoon en één iemand is non-binair. SHOP is dit jaar een pilot gestart met het bieden van opvang aan transpersonen en non-binaire personen in De Gantel. De mogelijkheid

is gecreëerd om hen een verblijf aan te bieden in één van de appartementen. Er wordt gekeken hoe er ook voor hen nood- en crisisopvang geregeld kan worden. De pilot is gestart, omdat er lokaal en landelijk bijna geen opvangmogelijkheid is voor deze doelgroep. Dit geldt ook voor mannelijke sekswerkers en jonge LGBTQIA+. Bij SHOP komen regelmatig hulpvragen van deze laatste groep binnen, omdat er weinig plekken zijn waar zij terecht kunnen. Daarom onderzoekt SHOP hoe zij met haar ervaring en deskundigheid op dit terrein, in samenwerking met anderen, opvang kan realiseren voor de groepen mannelijke sekswerkers en jonge LGBTQIA+.

De meeste cliënten (23) in de opvang zijn Nederlands. De andere nationaliteiten zijn verdeeld over 18 nationaliteiten, waaronder verschillende Oost-Europese en Latijns-Amerikaanse nationaliteiten, maar ook bijvoorbeeld Irakees, Congolees en Thais.

Huisarts

Er is een wekelijks inloopsprekkuur van een huisarts bij de opvang van SHOP. De huisarts heeft een aparte kamer waar zij consulten houdt voor cliënten. Alle cliënten van de opvang kunnen bij de huisarts terecht, met of zonder verzekering. De huisarts is er ook voor cliënten die niet in de opvang verblijven. Ze kan recepten voor verschillende medicijnen voorschrijven. Als het om niet-verzekerde cliënten gaat dan biedt SHOP in samenwerking met de GGD de mogelijkheid om het consult te vergoeden.

In 2022 heeft de huisarts in totaal 70 keer een consult gehad met een cliënt. Dit is een daling vergeleken met 2021 toen er 90 consulten waren. Vooral in de eerste helft van het jaar is het rustig geweest, met 17 consulten. Het gaat om in totaal 26 unieke personen die de huisarts bezochten. De vragen/klachten gingen onder andere over psychische, sociale problematiek en seksualiteit, zoals zwangerschap, soa's en anticonceptie.

Activiteiten op de opvang

De opvang is overdag toegankelijk voor cliënten die geen bed bezetten, maar overdag behoefte hebben aan dagbesteding en contact. Indien gewenst, kunnen ze gebruik maken van het aanbod aan activiteiten en faciliteiten op de opvang, zoals wasgelegenheid, de computer en douche. In verband met de corona-maatregelen heeft SHOP deze mogelijkheid een lange periode niet kunnen bieden. Toen in maart de maatregelen versoepelden, is hier weer mee gestart.

De opvang is van start gegaan met het aanbieden van thema-avonden aan de cliënten. Zo is er een thema-avond Pizza & Seks georganiseerd, waarbij het CSG (Centrum Seksuele Gezondheid GGD Haaglanden) aansloot. Het CSG is op een laagdrempelige manier in gesprek gegaan met cliënten over veilige seks en soa's. Ook was er de mogelijkheid om een soa-test te laten uitvoeren, waarvan drie cliënten gebruik hebben gemaakt.

Een andere avond had als thema Pizza & Drugs, waarbij Brijder (verslavingszorg) aansloot om te praten over drugs en verslaving. Op deze avond heeft tevens de vaste contactpersoon van Brijder zich voorgesteld. In 2022 is namelijk een samenwerking ontstaan tussen Brijder en SHOP, die erin geresulteerd heeft dat Brijder één keer per maand aanwezig is op de opvang. Zo zijn er kortere lijnen en kunnen cliënten en medewerkers in gesprek gaan met de contactpersoon als zij vragen of behoefte hieraan hebben.

De thema-avonden zijn bij de cliënten goed bevallen, omdat ze op een laagdrempelige manier in gesprek kunnen gaan over een bepaald onderwerp. In de toekomst wil de opvang hier nog meer op in gaan zetten met de expertise die al in huis is bij SHOP en waar nodig externen uitnodigen.

In de tweede helft van 2022 is in de opvang begonnen om – onder andere na de coronaperiode met de nodige aanpassingen – de dagstructuur weer neer te zetten. Hierbij zijn de cliënten actief betrokken. Het gaat bijvoorbeeld om elke dag samen ontbijten, lunchen en avondeten. De cliënten helpen hiermee doormiddel van de tafel te dekken, te koken en af te ruimen en samen de opvang schoon te houden.

Tot slot zijn er afgelopen jaar twee werkbezoeken gebracht aan de opvang door internationale delegaties. GRETA – een onafhankelijk comité van experts dat monitort of de aangesloten landen het mensenhandelverdrag van de Raad van Europa op de juiste manier implementeren – bezocht de opvang van SHOP om in gesprek te gaan over hoe de hulpverlening en opvang aan slachtoffers van mensenhandel wordt geregeld door SHOP en wat de knelpunten zijn. Ook vanuit Noord-Macedonië is er een delegatie op bezoek geweest bij de opvang. Zij waren op een meerdaagse studiereis in Nederland met als doel verschillende opvangplekken te bezoeken en te leren van ervaringen hier. Zij willen namelijk een nieuwe opvang voor slachtoffers van mensenhandel openen in Noord-Macedonië.

2 Maatschappelijk werk

Het team maatschappelijk werk werkt aan de volgende doelstellingen:

- Begeleiding van (ex)sekswerkers in hun wens hun zelfredzaamheid en zelfsturing te vergroten, zodat zij zo zelfstandig en aangenaam mogelijk kunnen participeren in de maatschappij.
- Begeleiding van sekswerkers in het maken van nieuwe keuzes bij het stoppen met hun werkzaamheden als sekswerker (carrière-switchprogramma).
- Bijstaan van (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel in hun wens de regie over hun leven te herwinnen.

beschikkingen 20210921-41935 en 20211028-68278

Bij de uitvoering van de individuele trajecten past SHOP de methodiek van Systematisch Rehabilitatiegericht Handelen (SRH) toe. Kenmerkend voor de SRH-methodiek is 'de eigen kracht'-benadering. Het vergroten van de zelfredzaamheid op alle leefgebieden¹, doet een duidelijk beroep op de eigen kracht van de cliënt en draagt bij aan de bestendigheid van het omzetten van wensen in haalbare doelen.

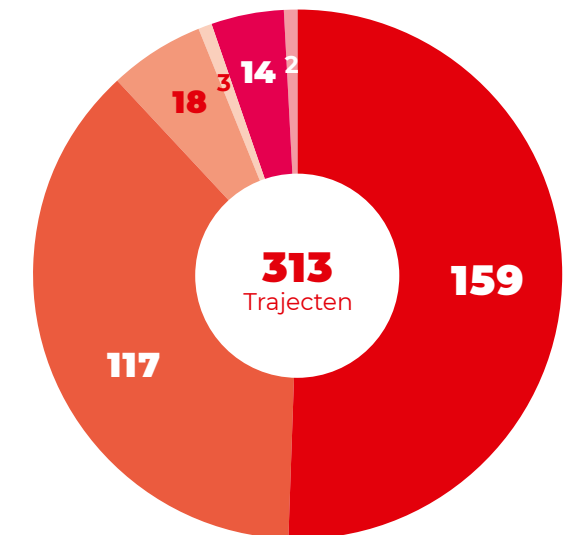
De uitvoering van het team richt zich op de volgende activiteiten:

- Individueel maatschappelijk werk
- Groepswork
- Dagelijks inloopsprekuren voor cliënten met kortdurende vragen
- Niet-cliëntgebonden advisering van netwerkpartners
- Psychosociale begeleiding aan slachtoffers mensenhandel

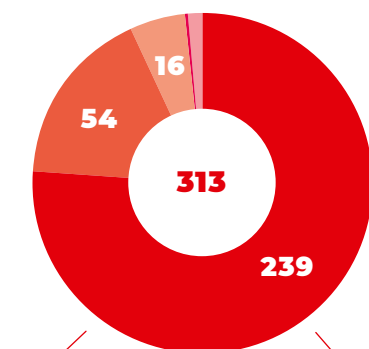
¹ SHOP hanteert de volgende leefgebieden: huisvesting, werk, familiale relaties (kinderen/gezin), sociaal functioneren, seksualiteit, psychisch functioneren, zingeving, lichamelijke gesteldheid, juridische begeleiding, omgang met financiën, praktisch functioneren en dagbesteding.

Trajecten

In 2022 waren er 313 trajecten, wat nagenoeg gelijk is aan het aantal trajecten in 2021 (327). Het overgrote deel van de doelgroep is vrouw (76%) en de meest voorkomende leeftijdscategorie is 31 tot en met 40 jaar (34%). Dit is beide vergelijkbaar met voorgaande jaren. De meest voorkomende nationaliteit is net als afgelopen jaren Nederlands (35%), gevolgd door cliënten uit Latijns-Amerika/Spanje en Roemenië.

- (ex)sekswerker
- slachtoffer mensenhandel
- potentieel slachtoffer mensenhandel
- jeugdprostitutie (3)
- onbekend
- overige betrokkenen (2)

Gender

- vrouwen
- mannen
- transpersonen
- non-binair (1)
- onbekend (4)

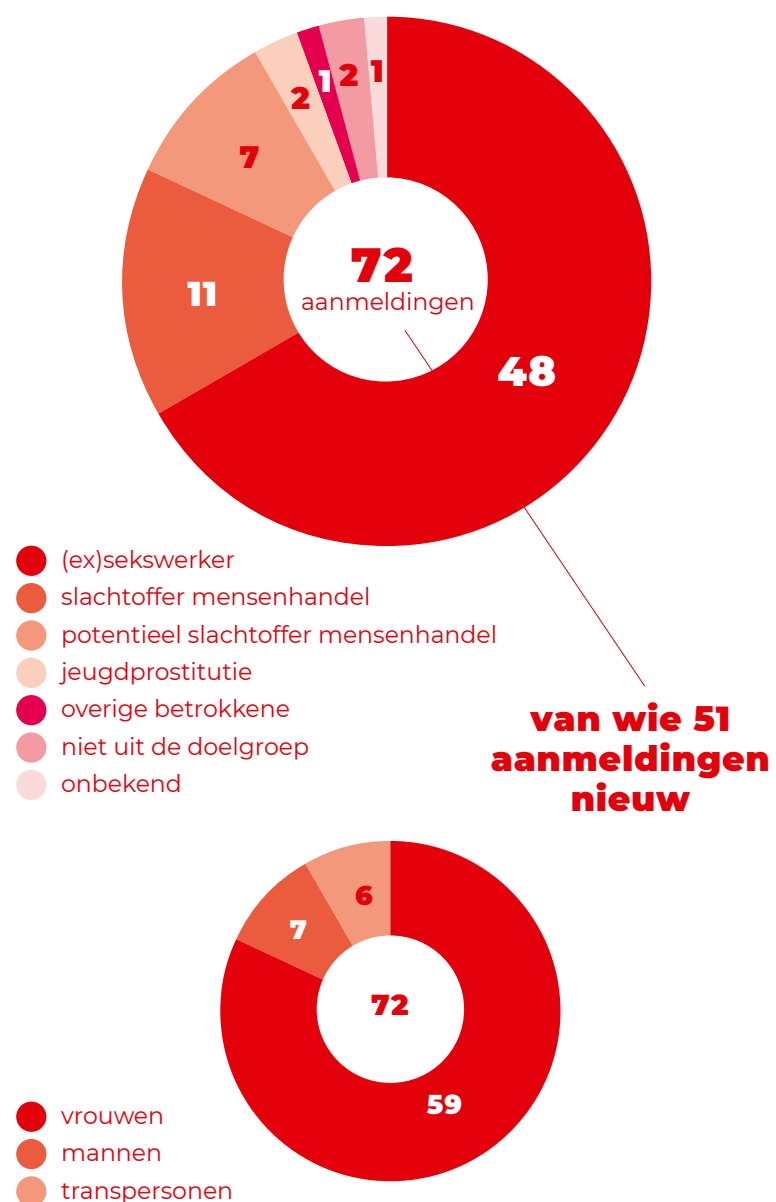
Top 3 nationaliteiten

- Nederlands (108)
- Latijns Amerika/Spanje (24)
- Roemenië (18)

Aanmeldingen

In 2022 hebben 72 cliënten zich aangemeld voor maatschappelijk werk. Dit is een daling vergeleken met het jaar daarvoor toen het er 94 waren. Mogelijk komt dit doordat er in 2021 vooral veel aanmeldingen van sekswerkers waren; wat vermoedelijk kwam door een toename van hulpvragen in verband met problemen die ontstaan waren door de coronapandemie. Een aantal cliënten heeft zich afgelopen jaar opnieuw aangemeld bij SHOP, maar het overgrote deel (51) is nieuw. De meeste aanmeldingen zijn van (ex)sekswerkers (67%) en vrouwen (82%). De meerderheid heeft de Nederlandse nationaliteit (34%). De groep die daarop volgt, is Roemeens (10%). Bij de aanmeldingen komt net zoals bij de trajecten de grootste groep uit de leeftijdscategorie 31 tot en met 40 jaar (29%). Het valt op dat de groep 18 tot en met 20 jaar is toegenomen, met 4 aanmeldingen in 2021 en 11 aanmeldingen in 2022.

Er zijn in 2022 82 trajecten afgesloten.

Hulpvragen

Hulpvragen gaan voornamelijk over huisvesting. Dit is al jaren de belangrijkste hulpvraag. Andere vragen zijn praktisch van aard en gaan over hulp bij financiën, praktische zaken en/of ander werk. In 2022 zijn minder cliënten aangemeld voor het carrièreswitchprogramma dan het jaar daarvoor, terwijl toen ook al sprake was van een daling. Dit hangt mogelijk samen met de coronapandemie en dat cliënten daardoor geen spaargeld meer hebben of schulden hebben opgebouwd, zoals aangegeven in het vorige hoofdstuk. Stoppen met het sekswerk is wel een hulpvraag die regelmatig naar voren komt bij de aanmelding, maar cliënten besluiten vervolgens niet om deel te nemen aan het carrièreswitchprogramma. De vragen over huisvesting hebben veelal te maken met de woningnood. Het is, net zoals voorgaande jaren, moeilijk voor cliënten om aan een woning te komen of door te stromen. De maatschappelijk werkers blijven erop inzetten om cliënten hier zo goed mogelijk in te ondersteunen en over te informeren. Tot slot hebben veel mensen de behoefte om psychosociale gesprekken te voeren, op een plek die onbevooroordeeld is over het werk wat ze doen of hebben gedaan.

Het team Maatschappelijk Werk maakt veelvuldig gebruik van de tolkendiensten van Global Talk, zodat cliënten in hun eigen taal hun verhaal kunnen vertellen. Dit vraagt meer tijd en geduld van de maatschappelijk werkers, maar straalt vooral vertrouwen en erkenning uit. De tolkendiensten worden dan ook als prettig ervaren door zowel cliënten als medewerkers. De tolkendiensten worden overigens ook gebruikt door andere afdelingen van SHOP. In 2022 is – door heel SHOP – het meest gebruik gemaakt van een Chinees- of Spaanssprekende tolk.

Transgender themabijeenkomsten

14 bijeenkomsten
15 unieke deelnemers
4 à 5 bezoekers per bijeenkomst

Transgender themabijeenkomsten

Aan de transgender themabijeenkomsten van SHOP neemt een contactgroep deel, bestaande uit transpersonen die werkzaam zijn of werkzaam zijn geweest als sekswerker. De transgroep bestaat sinds september 2018. De bijeenkomsten vonden afgelopen jaar weer fysiek plaats, nadat dit een lange tijd online gebeurde in verband met de coronamaatregelen.

In 2022 hebben 14 bijeenkomsten plaatsgevonden. Het aantal unieke deelnemers is 15. Onder hen zijn 13 vaste bezoekers die vaker naar de bijeenkomsten zijn gekomen. Het gemiddeld aantal bezoekers per bijeenkomst is 4 tot 5 mensen.

De volgende thema's zijn besproken tijdens de bijeenkomsten:

- Geweld tegen transpersonen (naar aanleiding van het overlijden van een transekswerker uit Den Haag)
- Drugsgebruik en sekswerk
- Daten en relaties als transpersoon
- Seksuele problemen
- Gezondheid (onder andere operaties, hormonen en zorgverzekering, monkeypox virus en vaccinatie, seksuele gezondheid)
- Sociale kaart transzorg (ontwikkelingen, artsen)

Tijdens een van de bijeenkomsten zijn er interviews gehouden met deelnemers van de transgroep voor een rapportage in het SHOP magazine. Ook is het HEIT tijdens een van de bijeenkomsten met de groep in gesprek gegaan en bij een andere bijeenkomst was een GGZ psycholoog te gast. Uit de bijeenkomsten is naar voren gekomen dat er bij de deelnemers behoefte is aan een veilige plek om samen te komen met andere lotgenoten.

Aan het eind van het jaar heeft een evaluatie plaatsgevonden en is gekeken naar de behoeftes voor 2023. De transgroep wil onder andere graag meer informatie over asielaanvragen en verblijfsprocedures. Er lijken meer asielaanvragen te komen van transekswerkers uit onder andere Colombia, Ecuador en Venezuela, die vaak via een Europees land naar Nederland komen. Verder zou de groep in 2023 graag willen dat het HEIT weer aansluit en ook een keer een seksuoloog. Ook is er behoefte aan een workshop financiën en administratie.

Er is een app-groep met de deelnemers, zodat ook buiten de bijeenkomsten om contact kan worden onderhouden en belangrijke informatie met elkaar gedeeld kan worden.

Overige activiteiten Maatschappelijk Werk

Vanuit het team Maatschappelijk Werk worden trainingen georganiseerd, zo is afgelopen jaar twee keer Training Sova (sociale vaardigheden) gegeven aan cliënten van SHOP. Ook is er vanuit Maatschappelijk Werk meegewerkt aan interviews. Eén keer van Duitse studenten over sekswerk en het aanbod van SHOP voor cliënten. Een andere keer van een student HBO-rechten van de Hogeschool Inholland Rotterdam voor een afstudeeronderzoek naar de wettelijke bevoegdheid voor registratie van sekswerkers.

3 Carrièreswitch

Aan het carrièreswitchprogramma nemen (ex)sekswerkers deel die besloten hebben te stoppen met sekswerk en/of ander werk willen gaan doen. Zij komen uit Den Haag, de regio Haaglanden en Hollands Midden.

beschikking 20210915-35099 en 20220725-98895

SHOP krijgt financiering voor het carrièreswitchprogramma van de gemeente Den Haag via de subsidieregelingen 'Carrièreswitch sekswerkers Den Haag 2021 en 2022'. De middelen hiervoor worden beschikbaar gesteld aan de gemeente via de Decentralisatie-uitkering Uitstapprogramma's voor Prostituees (DUUP).² Als subsidievoorwaarde voor de DUUP geldt dat SHOP voor 25% cofinanciering draagt. Sinds de start van het programma in 2014 komt de cofinanciering van SHOP voort uit de reguliere gemeentelijke subsidie die SHOP ontvangt voor de uitvoering van een aantal kerntaken: het maatschappelijk werk, het veldwerk, de 24-uursopvang en het informatie- en adviescentrum Spot46. Al deze activiteiten hebben een voorwaardelijke of flankerende rol bij de uitvoering van het carrièreswitchprogramma. Zonder deze activiteiten zou het programma niet uitgevoerd kunnen worden.

² Voorheen was dit de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS).

Trajecten carrièreswitch

In 2022 waren er in totaal 95 carrièreswitchtrajecten. Op 31 december 2022 waren er nog 80 trajecten actief. Eerder in het jaar zijn er 15 dossiers afgesloten. Gedurende het jaar waren er 22 aanmeldingen. Het aantal aanmeldingen is lager dan in 2021 toen het er 30 waren. Zoals aangegeven in het vorige hoofdstuk, heeft vermoedelijk de coronacrisis invloed gehad op de keuze van mensen om (voorlopig) niet te stoppen met sekswerk. Veel sekswerkers hebben tijdens de pandemie hun spaargeld moeten aanspreken of schulden gemaakt, doordat zij niet konden werken tijdens de coronalockdowns. Daarbij zijn afgelopen jaar ook nog de hogere kosten door de energiecrisis gekomen. Sekswerkers moeten nu opnieuw een buffer opbouwen en/of opgebouwde schulden afbetalen, waardoor zij de carrièreswitch uitstellen.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 is er een daling te zien in het aantal cliënten uit de opvang dat deelneemt aan het carrièreswitchprogramma, namelijk 6 in 2022 ten opzichte van 8 in 2021. Opvallend is dat het aantal cliënten in de opvang in 2022 wel hoger lag, maar er dus minder mensen deelnamen aan het programma. Procentueel gaat het om 12% in 2022 versus 22% in 2021.

95 Carrièreswitchtrajecten

20 Oriëntatiefase
34 Uitvoerfase
26 Nazorgfase
15 Trajecten afgesloten

22 Aanmeldingen

Fasen van de carrièreswitch

Tijdens het carrièreswitchprogramma doorloopt de cliënt verschillende fasen in het programma, namelijk de contactfase, oriëntatiefase, uitvoerfase en nazorgfase. Gedurende het hele traject is de maatschappelijk werker de casemanager. Met betrekking tot de contactfase speelt veldwerk, zowel online als offline, een belangrijke rol. Daarbij wordt de mogelijkheid tot stoppen met het werk besproken. In hoofdstuk 8 worden de resultaten van veldwerk beschreven. Uiteraard kan een cliënt zich ook uit zichzelf bij SHOP aanmelden.

Een cliënt bevindt zich in de **oriëntatiefase** vanaf het moment dat diegene de wens om te stoppen met sekswerk nadrukkelijk kenbaar heeft gemaakt bij diens maatschappelijk werker. In de oriëntatiefase is de maatschappelijk werker degene die het contact heeft met de cliënten, een uitkering kan aanvragen en gesprekken voert over het stoppen met het werk en rondom alle andere leefgebieden. Ook wordt in deze fase bekeken welke leefgebieden nog aandacht nodig hebben om duurzaam stoppen te organiseren. Deze fase kan soms enkele weken in beslag nemen, terwijl voor een ander deze fase maanden kan duren.

Op het moment dat iemand naar de **uitvoerfase** gaat, zal de jobhunter intensief betrokken worden. De jobhunter richt zich verschillende zaken omtrent de carrièreswitch. Van vacatures zoeken en oefenen met solliciteren tot het aanleren van vaardigheden en accepteren van een baan. Ook kan de wens zijn om vrijwilligerswerk, een opleiding of dagbestedingsplaats te vinden. Alles wordt op maat aangeboden door de jobhunter. Samen met netwerkpartners bekijkt de jobhunter waar de kansen liggen en uiteindelijk het beste resultaat voor de cliënt. In 2022 zijn cliënten via de jobhunter onder andere aan het werk gegaan als verkoopmedewerker, lasser, housekeeper en op de bloemenveiling.

Tijdens de **nazorgfase** is een cliënt aan het werk of volgt een studie. In deze fase houdt de jobhunter de vinger aan de pols. In deze fase is er in het bijzonder aandacht voor het handhaven of verbeteren van de situatie waarin de cliënt zich inmiddels bevindt. De

jobhunter spreekt cliënten nog regelmatig en kan bij moeilijkheden interveniëren op de werkplek. De maatschappelijk werker is in deze fase bezig met andere hulpvragen of andere leefgebieden.

Cliënten kunnen tijdens de verschillende fasen van het carrièreswitchprogramma gebruik maken van het groepsaanbod van SHOP, zoals de Nederlandse taallessen die verzorgd worden in samenwerking met Taal aan Zee. Daarnaast gaat het om alle andere groepsactiviteiten die in de afgelopen jaren specifiek in het kader van het carrièreswitchprogramma ontwikkeld zijn. Deze zijn onder andere gericht op empowerment, financiën en het leren van nieuwe vaardigheden. Cliënten kunnen daarnaast gebruik maken van participatie-instrumenten van de gemeente en het (scholing)aanbod van partners van SHOP, zoals onderwijsinstellingen en stageaanbieders in verschillende sectoren.

Wanneer het carrièreswitchtraject is afgerond, blijven de meeste mensen nog wel in traject bij het Maatschappelijk Werk. Gedurende het traject kunnen cliënten ook gebruik maken van de faciliteiten van de opvang van SHOP.

Activiteiten carrièreswitch

In het kader van de carrièreswitch worden verschillende activiteiten georganiseerd, die zich onder andere richten op het doorbreken van het stigma waar (ex)sekswerkers tegenaan lopen wanneer zij ander werk zoeken. Ook zijn de activiteiten gericht op het verbreden en verdiepen van relaties met werkgevers/participatiepartners ten behoeve van het carrièreswitchprogramma. Zo heeft de jobhunter in 2022 een matchingsbijeenkomst 'Werken in de schoonmaak' georganiseerd, met als resultaat dat er door een bedrijf een baan is aangeboden aan een cliënt. Ook is begin 2022 het 'Welkom (ex)sekswerkers register' gelanceerd op de website van SHOP. Dit is een anoniem register voor bedrijven, die laten zien dat zij zonder oordeel een (ex)sekswerker in dienst zouden nemen. Inmiddels staan de eerste bedrijven geregistreerd.

Regelmatig wordt in het kader van het carrièreswitchprogramma door SHOP aangesloten bij externe overleggen of bijeenkomsten om de samenwerking met netwerkpartners te versterken, nieuwe samenwerkingen aan te gaan en kennis en ervaring uit te wisselen. In 2022 is er onder andere deelgenomen aan overleggen en bijeenkomsten die georganiseerd zijn door Den Haag onderneemt, Den Haag TEO, Leerwerkloket Haaglanden, RMT (Regionaal Mobiliteitsteam) Haaglanden en Solvid ondernemen. Er zijn samenwerkingsverbanden aangegaan met WSP Rijswijk (Werkgevers Servicepunt) en diverse werkgevers, die tevens toegevoegd zijn aan SHOP haar werkgeversbestand.

Het carrièreswitchprogramma richt zich op het bereiken van specifieke doelgroepen. In 2022 ging het om mannelijke en transsekswerkers. Met name (online) veldwerk in de regio Haaglanden en Hollands Midden is ingezet om hen te benaderen en informeren over het hulp- en dienstverleningsaanbod van SHOP, waaronder het carrièreswitchprogramma. SHOP Boys, het team dat zich richt op het bereiken van (jonge) mannelijke sekswerkers, heeft vorig jaar een herstart gemaakt met de uitvoering van activiteiten. Hier wordt in hoofdstuk 9, Multidisciplinaire aanpak, verder op ingegaan.

Regionale dekking carrièreswitchprogramma

Het aangaan en versterken van samenwerkingen, zoals hierboven is beschreven, is onder andere gericht op het verbeteren van de toeleiding naar werk. Dit gebeurt zowel in de regio Haaglanden als Hollands Midden. Een belangrijke taak binnen het carrièreswitchprogramma is namelijk het creëren van een goede regionale dekking van het programma, door het leggen van contacten met verschillende gemeenten, lokale hulpverleningsinstellingen en andere belangrijke actoren op het gebied van Participatie en Arbeidsmarkt. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan de realisatie van gestructureerde afspraken voor dagbestedingsplaatsen, uitkeringen en deelname aan bestaande participatiestructuren in de gemeenten.

Om de aansluiting in de overige gemeenten te versterken, is afgelopen jaar een bewustwordingscampagne gestart. Hiervoor zijn allereerst in de veiligheidsregio's Haaglanden en Hollands Midden de verkiezingsprogramma's geanalyseerd van de politieke partijen die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 zetels hebben bemachtigd. Het doel hiervan was om een goed beeld te krijgen of partijen aandacht hebben voor sekswerk en (ex)sekswerkers en hoe ze hierover denken. In navolging van deze analyse zijn ook de coalitieakkoorden voor de gemeenten Alphen aan den Rijn, Delft, Den Haag, Gouda, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Westland en Zoetermeer geanalyseerd met hetzelfde doel. Van hieruit is begonnen om de contacten met de lokale politiek te leggen, iets dat door zal lopen in 2023.

Ook is in het kader van de bewustwordingscampagne van verschillende gemeenten een analyse gemaakt van de lokale regelgeving rond sekswerk, zoals vastgelegd in de APV's. Verder is per woonkern in de veiligheidsregio's uitgezocht welke mogelijkheden tot scholing en het opdoen van werkervaring beschikbaar zijn, zodat (ex)sekswerkers makkelijker op lokaal niveau kunnen deelnemen aan het carrièreswitchprogramma en de toegankelijkheid van het programma vergroot wordt. Ten slotte zijn de mogelijkheden verkend om een Regionaal Carrièreswitch Festival te organiseren en is een start gemaakt met het ontwikkelen van een social media campagne om onder sekswerkers (vernieuwde) aandacht te genereren voor het carrièreswitchprogramma. Beide worden in 2023 uitgevoerd.

Landelijke ontmoetingsdagen uitstapprogramma's

SHOP heeft in 2022 weer twee 'Landelijke ontmoetingsdagen uitstapprogramma's' georganiseerd, zoals zij dat ook voor de coronacrisis deed. Eén dag organiseerde SHOP samen met het Leger des Heils en de andere met de Gemeente Hilversum en Belle. Beide dagen werden mede georganiseerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V), die tevens de dagen financiert. Het doel van de dagen is om met alle DUUP-gemeenten en uitvoerders ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren met betrekking tot de carrièreswitchprogramma's.

4 Zorgcoördinatie Mensenhandel

SHOP is de regionale zorgcoördinator voor slachtoffers van mensenhandel. Het gaat om potentiële, vermoedelijke en daadwerkelijke slachtoffers van seksuele, criminele en arbeidsuitbuiting. Het team Zorgcoördinatie Mensenhandel (ZoCo) voert enerzijds activiteiten uit die gericht zijn op de (risico) doelgroepen, zoals het bijstaan van slachtoffers en het geven van voorlichting. Anderzijds zijn ze een informatiebron voor het bestrijden van mensenhandel en het vergroten van de inzichten in de trends hiervan op regionaal en landelijk niveau door onder andere het geven van voorlichting.

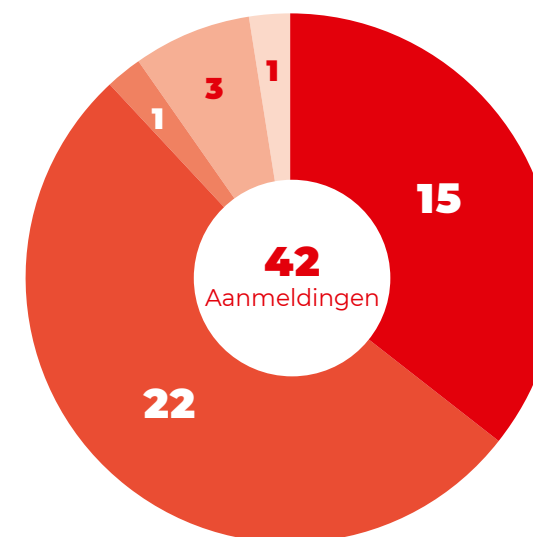
beschikkingen 20211028-68278

Aanmeldingen

In 2022 waren er 42 meldingen van (mogelijke) slachtoffers mensenhandel. Dit is een lichte toename vergeleken met 2021 en 2020 toen deze aantallen respectievelijk 40 en 36 waren. De naamsbekendheid van SHOP en voorlichting en presentaties over mensenhandel aan organisaties kunnen een verklaring zijn voor het feit dat slachtoffers SHOP steeds beter lijken te vinden.

35 meldingen komen uit de regio Haaglanden en 12 uit Hollands Midden. Bij 52% van de meldingen gaat het om seksuele uitbuiting en bij 36% om arbeidsuitbuiting. De overige meldingen betreffen criminele uitbuiting of een combinatie van criminele en seksuele uitbuiting. Door de coronacrisis zijn vooral gevallen van mogelijke arbeidsuitbuiting, die anders verborgen waren gebleven, aan het licht gekomen. Door het verlies van werk als gevolg van de crisis zijn mensen in de knel gekomen met huisvesting, zorgverzekering en/of de verblijfsvergunning en hebben zij zich mede hierdoor sneller gemeld bij SHOP.

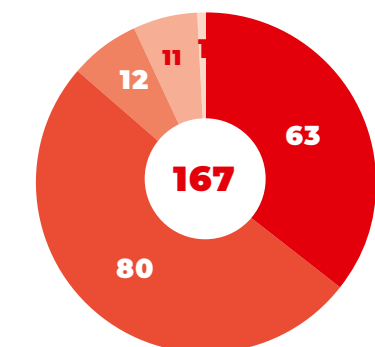
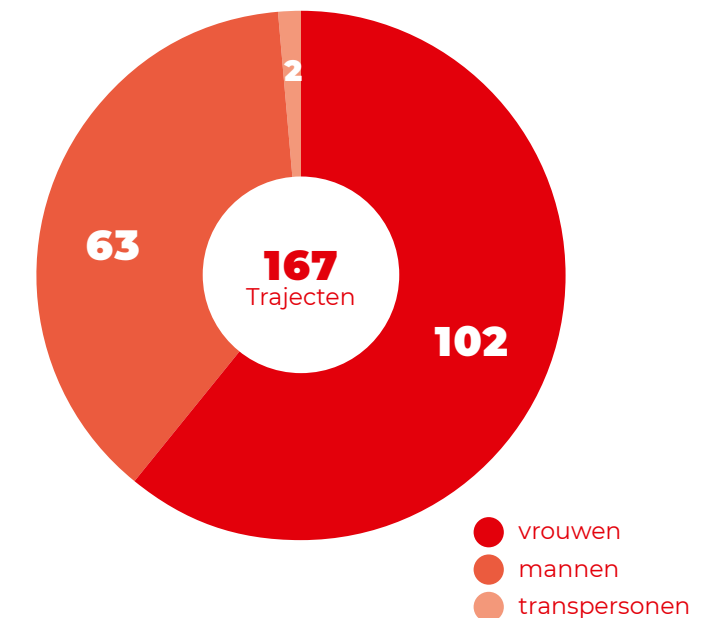
13 meldingen zijn van Nederlandse slachtoffers. Dit zijn er minder dan in 2021, toen het er 20 waren, maar het aantal is vergelijkbaar met de 14 uit 2020. De overige 29 slachtoffers komen uit 16 landen verspreid over de hele wereld, maar wel relatief vaak uit Midden- en Oost-Europa. Het gaat bij die groep met name om arbeidsuitbuiting. Veruit de meeste meldingen (32) zijn van vrouwen. Doorgaans vormen zij de grootste groep.

Trajecten

In 2022 waren er in totaal 167 trajecten bij ZoCo, 29 meer dan in 2021. Het gaat om 102 vrouwen, 63 mannen en 2 transpersonen. Bij 80 van de trajecten gaat het om seksuele uitbuiting en bij 63 om arbeidsuitbuiting. In 2021 waren deze cijfers respectievelijk 58 en 50. Van het totaal aantal trajecten komen 7 cliënten uit Hollands Midden en de overige 160 uit de regio Haaglanden.

Er wordt op maat bekeken waar iemand de beste hulpverlening kan krijgen, passend bij iemands hulpvraag en wensen. Van de 167 cliënten zijn er 84 in behandeling bij SHOP. Met 19 (mogelijke) slachtoffers zijn intakegesprekken gevoerd. SHOP biedt 47 cliënten nazorg. 17 trajecten zijn in 2022 afgesloten.

Casusbesprekingen

In 2022 is 27 keer contact met ZoCo opgenomen in verband met een casusbespreking. De casussen komen uit Den Haag en Hollands Midden, maar ook uit andere regio's in het land. Het gaat veelal om zorgen over een familielid, vriend(in) of collega in verband met mogelijke uitbuiting. Ook kwam het voor dat een klant van een sekswerker contact zocht in verband met zorgen en vragen. Verder zijn er casusbesprekingen geweest met het HEIT, Veilig Thuis en met professionals van zorginstellingen die contact zochten in verband met zorgen om cliënten of advies vroegen.

De casussen gingen over alle vormen van (mogelijke/ vermoedelijke) uitbuiting; dus seksuele, criminele en arbeidsuitbuiting. ZoCo geeft tijdens een casusbespreking informatie of advies en laat weten wat zij eventueel voor iemand kan betekenen. Indien nodig wordt er doorverwezen naar andere instanties of afdelingen van SHOP om de juiste informatie en/of hulp te bieden.

Overleggen ZoCo

ZoCo neemt deel aan verschillende overleggen met als doel samenwerking met netwerkpartners te versterken en de aanpak van mensenhandel, ondersteuning voor slachtoffers en bewustwording over mensenhandel te optimaliseren.

In 2022 ging het om de volgende overleggen:

- Zoco-overleg CoMensha
- CoMensha - Nederlandse Arbeidsinspectie³ overleg
- Weeg- en focusoverleggen Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden en Hollands Midden (samen met SHOP Jeugd)
- Evaluatieoverleg Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden
- Samenwerkingsoverleg Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden (samen met SHOP Jeugd)
- Zorg Netwerkoverleg
- Breed Stedelijkoverleg
- Intervisie AVIM, Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden en Ketenregisseur
- Overleg Leger des Heils
- Regionale (ambtelijke) Mensenhandel tafel – criminele en seksuele uitbuiting (samen met SHOP Jeugd)
- Cliëntenoverleg met Perspectief
- IND-overleg huiselijk geweld beleid (samen met SHOP Jeugd)
- Overleg Ipse de Brugge
- Zorgnetwerk Mensenhandel regio Haaglanden
- Mensenhandel Field Lab Lovitura, waaronder een expertmeeting
- Strategisch Overleg Mensenhandel (SOM)

Sinds september 2022 is SHOP namens het SOM lid van de werkgroep en stuurgroep die werkt aan de herijking van het interdepartementale programma *Samen tegen Mensenhandel*, onder leiding van het Ministerie van J&V.

Interviews

ZoCo is in 2022 zes keer geïnterviewd om kennis en ervaring te delen. Twee interviews waren voor onderzoeken naar slachtoffers van mensenhandel door een student social work van de Haagse Hogeschool en een masterstudent van de UVA. Een ander interview was met een masterstudent van de UVA en ging over de functie van zorgcoördinator mensenhandel. Verder heeft een student van de bachelor Bestuurskunde (Universiteit Leiden) een interview afgenomen. Ook was er een interview met een onderzoeksjournalist van VersPers over de B8/3 regeling en slachtoffers van mensenhandel met een Dublinclaim Italië. In het kader van de Haagse Week tegen Mensenhandel heeft ZoCo meegewerkt aan een interview waarvoor tevens een cliënt is geïnterviewd.

Trainingen en voorlichting

ZoCo zet zich actief in voor de preventie van mensenhandel door haar kennis over te dragen aan professionals en burgers, onder wie mensen die risico lopen slachtoffer te worden van mensenhandel. Samen met SHOP Jeugd geeft ZoCo trainingen en organiseert zij bewustwordings- en voorlichtingsbijeenkomsten en roadshows. Deze worden beschreven aan het eind van hoofdstuk 5.

ZoCo draagt ook regelmatig kennis over door als gastspreker aanwezig te zijn op bijvoorbeeld symposia en webinars. In 2022 was ZoCo gastspreker tijdens het Symposium Mensenhandel in Arnhem, de nabespreking van de documentaire 'Wij praten niet' en de Bestuurlijke regionale mensenhandel tafel van de regio Haaglanden. Naast de Bestuurlijke mensenhandel tafel is er ook een ambtelijke tafel waarvan SHOP deelnemer is.

Behalve als gastspreker heeft ZoCo ook zelf deelgenomen aan bijeenkomsten, zoals de expertmeeting Mensenhandel en eergelateerd geweld, het VNG webinar over mensenhandel en de rondetafel van Noord- en Zuid-Holland in het kader van het Nationaal gesprek Uitbuiting & LVB van Koraal en CoMensha.

Trends en ontwikkelingen op het gebied van mensenhandel

Gedurende 2022 waren er verschillende trends en ontwikkelingen te signaleren, waarvan sommige al langer spelen. Zo is de huidige (straf)wetgeving van artikel 273F SR ontoereikend om daders van arbeidsuitbuiting aan te pakken. SHOP is betrokken bij de modernisering van dit artikel. Er is onder andere meegedacht over hoe de wet zo aangepast kan worden, dat enkel de daadwerkelijke uitbuiting van arbeid strafbaar gesteld wordt. Dwang en het oogmerk tot uitbuiting hoeven dan als zodanig geen bewijs te zijn. Dat betekent dat het doel is dat gedragingen die nu strafrechtelijk onbestraft blijven, dan vervolgd kunnen worden. In 2023 wordt het wetsvoorstel ter consultatie aangeboden.

Tussen 1 oktober 2019 en 1 oktober 2022 was er een structurele regeling voor het verlenen van tewerkstellingsvergunningen voor de Aziatische horecasector. Voor deze sector gold er een soepelere arbeidsmarkttoets, waardoor Aziatische restaurants in Nederland eenvoudiger gespecialiseerde koks van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) tewerk konden stellen. Naar aanleiding van signalen over mensenhandel en mensensmokkel is de regeling per 1 januari 2022 al beëindigd voor nieuwe aanvragen vanuit het buitenland. Met de brief 'Aziatische horeca regeling' in november 2022 van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is de Tweede Kamer geïnformeerd dat de regeling definitief is komen te vervallen.

Begin december is de Dadermonitor Mensenhandel 2017-2021 uitgebracht. Hierin concludeert de Nationaal Rapporteur Mensenhandel onder andere dat daders van binnenlandse seksuele uitbuiting vaak en snel opnieuw ernstige delicten plegen. Zo gaat na vijf jaar meer dan de helft (58%) opnieuw de fout in. Het gaat hier om drugs- en geweldsdelicten, maar ook opnieuw mensenhandel.

Tot slot zet het Kabinet het programma *Samen tegen mensenhandel* voort en maakt vanaf 2023 extra gelden hiervoor vrij. Zoals hierboven aangegeven is SHOP vanuit het SOM lid van de werkgroep en stuurgroep die aan de herijking van dit programma werkt.

³ De Inspectie SZW heet sinds 1 januari 2022 Nederlandse Arbeidsinspectie.

5 SHOP Jeugd

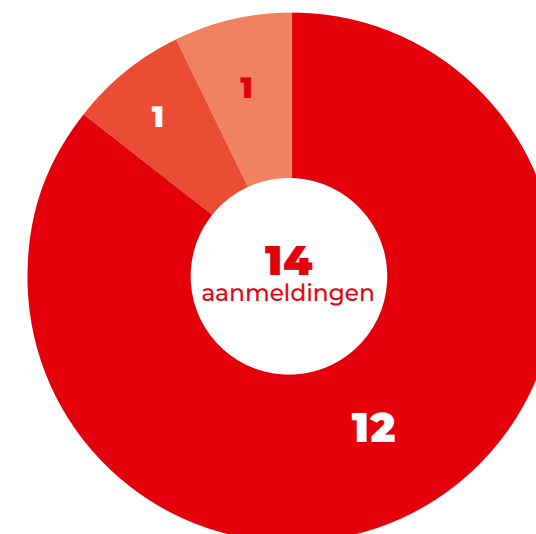
SHOP Jeugd biedt hulp aan minderjarige (ex)sekswerkers en slachtoffers van mensenhandel in Den Haag. Als expertisecentrum geeft SHOP Jeugd advies, informatie en hulpverlening. Behalve jongeren kunnen ook ouders/verzorgers en zorgprofessionals met vragen terecht bij de hulpverleners. SHOP Jeugd werkt nauw samen met andere partners in de regio.

Aanmeldingen en trajecten

In 2022 waren er 14 meldingen bij SHOP Jeugd. Dit is hetzelfde aantal als in 2021. Bijna alle meldingen (12) gaan om seksuele uitbuiting. Momenteel loopt een onderzoek naar een potentieel netwerk rondom seksuele uitbuiting, waarbij ook een aantal jonge vrouwen betrokken zijn die zijn aangemeld bij SHOP Jeugd. Er was in 2022 één melding van criminele uitbuiting en één van criminele en seksuele uitbuiting. Ook landelijk is terug te zien in cijfers en onderzoeken dat de meeste meldingen seksuele uitbuiting betreffen. Er zijn landelijk en per regio vermoedens van criminele uitbuiting, maar daadwerkelijke slachtoffers komen vrijwel niet in beeld.

9 meldingen zijn van iemand met de Nederlandse nationaliteit, 2 van Nederlands-Dominicaanse mensen en 1 iemand is Nederlands-Turks. Van twee meldingen is de nationaliteit onbekend. De meeste meldingen (11) zijn van vrouwen/meisjes en bijna allemaal (13) komen uit de regio Haaglanden.

In 2022 waren er in totaal 29 trajecten⁴. Dit is hetzelfde aantal als in 2021. Echter zijn in 2022 wel meer trajecten afgesloten dan in voorgaande jaren, namelijk 21 vergeleken met 13 in 2021 en 8 in 2020. De redenen hiervoor zijn onder andere dat iemand is overgedragen aan ZoCo (18+) of aan een andere organisatie. Aan het eind van 2022 waren er nog 8 trajecten in behandeling.

- seksuele uitbuiting
- criminele uitbuiting
- seksuele en criminele uitbuiting

⁴ Per abuis staat in de halfjaarrapportage 2022 dat er 11 trajecten waren, maar dit hadden er 24 moeten zijn.

26X contact
via informatiepunt SHOP Jeugd

540 volgers op sociale media

249 jongeren, ouders/verzorgers
en jeugdprofessionals bereikt via
voorlichting

Informatiepunt SHOP Jeugd

Het informatiepunt van SHOP Jeugd is telefonisch en via mail bereikbaar. In 2022 is het informatiepunt 26 keer gebeld en gemaild. Mensen bellen voor advies in verband met bijvoorbeeld zorgen over een kind of een cliënt of vanwege signalen of vermoedens van sekswerk en/of mensenhandel. Degenen die SHOP Jeugd hebben benaderd, zijn onder andere ouders, het JIP, William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering (WSG), Centrum Jeugd en Gezin, het Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden en wijkteams.

Er heeft 6 keer een intakegesprek plaatsgevonden met iemand naar aanleiding van contact met het informatiepunt. Momenteel zijn daarvan 3 mensen in traject. Ook is er 5 keer iemand aangemeld bij SHOP Jeugd door ouders of een jeugdinstantie, maar is diegene uiteindelijk niet naar de intake gekomen.

Digitale bezoekers

Op social media is SHOP Jeugd actief op Facebook en Instagram. In 2022 is het aantal volgers op Instagram ten opzichte van het jaar daarvoor gestegen van 354 naar 389. Op Facebook had SHOP Jeugd eind 2022 151 volgers, vergeleken met 81 in 2021. SHOP Jeugd slaagt er dus in om op social media steeds meer mensen te bereiken. Daarnaast informeert SHOP Jeugd digitale bezoekers via de twee websites: shop-jeugd-den Haag.nl en boefje.nu. Hiernaar wordt ook verwezen tijdens voorlichtingen en presentaties die SHOP Jeugd samen met ZoCo geeft (zie hieronder).

beschikkingen 20210902-3266, 30330105-60772
en 20220225-35473

Overleggen en bijeenkomsten

SHOP Jeugd neemt deel aan verschillende overleggen om kennis te delen en samenwerking met ketenpartners aan te gaan of te versterken. In 2022 ging het om de volgende overleggen:

- 18- overleg Haaglanden (SHOP Jeugd is voorzitter)
- Regionale (ambtelijke) mensenhandel tafel – seksuele en criminele uitbuiting (samen met ZoCo)
- Mensenhandel overleg Delft
- Weeg- en focusoverleg Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden (samen met ZoCo)
- Samenwerkingsoverleg Zorg- en Veiligheidshuis Haaglanden (samen met ZoCo)
- Overleg Gouda over bewustwordingstraining risicjongeren
- Mensenhandel Field Lab criminele uitbuiting
- IND-overleg huiselijk geweld beleid (samen met ZoCo)

Naast deze overleggen was SHOP Jeugd aanwezig als jurylid op het Me Too event. Ook was SHOP Jeugd bij de presentatie en nabespreking van de documentaire en het bijbehorende lessenspakket 'Buit.' Ze heeft deelgenomen aan de expertmeeting mensenhandel en eergereleerd geweld, het congres gender gerelateerd geweld en de regiomiddag Haaglandse aanpak seksueel geweld. Ook heeft SHOP Jeugd samen met ZoCo en Haags Welzijn deelgenomen aan de rondetafels van het landelijke programma *Samen tegen mensenhandel*. SHOP Jeugd is ook meegeweest tijdens een controle van de Gemeente Westland en de politie om zorg te verlenen.

Interviews

SHOP Jeugd is in 2022 vier keer geïnterviewd om kennis en ervaring te delen. Eén interview was met Elance Academy en ging over 'loverboy' praktijken. Een ander interview was met de Stadskrant Den Haag over criminele en seksuele uitbuiting onder jongeren. Een student van de Spinozaschool in Amsterdam heeft SHOP Jeugd geïnterviewd over mensenhandel onder jongeren. Tot slot heeft een student die stage liep bij het Zorg- en Veiligheidshuis De Markiezaten (West-Brabant en Zeeland) een interview gehouden voor een scriptie over mensenhandel

Training en voorlichting ZoCo en SHOP Jeugd

Zoals aangegeven in hoofdstuk 4 verzorgt ZoCo samen met SHOP Jeugd trainingen, bewustwordings-/voorlichtingsbijeenkomsten en roadshows. Deze worden voor beide afdelingen hier weergegeven. Voor de trainingen wordt gebruik gemaakt van voorlichtingsmateriaal, zoals sheets en folders, social media en de speciaal door SHOP ontwikkelde VR-brillen over seksuele en arbeidsuitbuiting. Sinds 2022 is een ervaringsdeskundige mensenhandel in dienst bij SHOP wiens ervaring en visie worden meegenomen in de ontwikkeling van ZoCo's voorlichtings- en bewustwordingsprogramma.

ZoCo en SHOP Jeugd hebben in 2022 op verschillende manieren een bijdrage geleverd aan initiatieven die ontplooid zijn in verband met de komst van vluchtelingen uit Oekraïne. De vluchtelingenstroom gaat gepaard met signalen van mensenhandel en zorgen om vrouwen en kinderen die een groot risico vormen. SHOP heeft daarom voorlichtingsbijeenkomsten verzorgd voor medewerkers van diverse locaties waar Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen, onder andere in Rijswijk, Nieuwerkerk aan den IJssel en Den Haag. Aan deze bijeenkomsten hebben in totaal 43 mensen deelgenomen.

Daarnaast hebben ZoCo en SHOP Jeugd in 2022 ook algemene voorlichtings- en kennismakingsbijeenkomsten over mensenhandel gegeven aan de gemeenten Den Haag, Delft, Rijswijk, Bodegraven, Oegstgeest, Zuidplas en Westland. Ook zijn deze gegeven aan het Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden en Haaglanden, Veilig Thuis Haaglanden, Daklozenloket Haaglanden, nieuwe medewerkers van AVIM en officieren van justitie (OM). In samenwerking met FairWork is een training over mensenhandel gegeven aan de Gemeente Gouda. Tijdens de netwerkdag van RIEC heeft SHOP Jeugd een voorlichting gegeven. Met verschillende

burgemeesters uit Hollands Midden heeft SHOP tijdens een online overleg kennisgemaakt en casuïstiek besproken. In totaal zijn tijdens deze bijeenkomsten 339 mensen bereikt.

Specifiek aan de doelgroep jongeren (18-/21-), ouders/verzorgers en professionals die met hen werken zijn de volgende voorlichtingen gegeven over mensenhandel in het algemeen of specifieke vormen van uitbuiting:

- MBO studenten en docenten van het Albeda College
- HBO studenten social work van de Haagse Hogeschool
- Docenten van ROC Mondriaan
- GGD Jeugdwerkers
- WSG begeleiders
- Jongerenadviseurs van JIP Haaglanden
- Jeugdprofessionals van de gemeente Gouda
- Ketenpartners (tijdens Netwerkdag RIEC)
- Jonge moeders via Zij aan zij (3 keer)
- Jongeren: in samenwerking met Haags Vredes Initiatief
- Schakenbosch (3 keer)
- Coördinatoren en onderwijsondersteuners van VSO scholen in Midden Holland en Rijnstreek
- Gro-Up Jongerenwerk Gouda
- Ouders en kinderen in Centrale Bibliotheek Den Haag
- Jonge vrouwen: Leger des Heils
- Medewerkers Jeugdformaat
- Groepsbegeleiding Anton Constandse

In totaal zijn tijdens deze voorlichtingen 249 mensen bereikt. Naast het geven van voorlichtingen op locatie is ook bewustwording gecreëerd en specifiek SHOP Jeugd onder de aandacht gebracht bij jongeren via het verspreiden van Boomerangkaarten. In 2022 gebeurde dit aan het begin van het jaar met kaarten over criminele en seksuele uitbuiting, die verspreid zijn in cafés en restaurants Den Haag. Aan het eind van het jaar is nog een kaart over arbeidsuitbuiting verspreid in Den Haag en voor het eerst ook in Delft en Leiden.

In 2022 hebben ZoCo en SHOP Jeugd meegewerkt aan verschillende activiteiten tijdens de Haagse Week tegen Mensenhandel, die voor de tweede keer georganiseerd werd. SHOP heeft tijdens een webinar van de GGD Haaglanden samen met de politie en OM inzicht gegeven in de signalen, risico's en het aangifte- en strafproces van mensenhandel. Tijdens een bijeenkomst over arbeidsuitbuiting heeft SHOP via de nieuwe 'VR-bril arbeidsuitbuiting' deelnemers laten beleven wat arbeidsuitbuiting is. Hierbij waren ook de Nederlandse Arbeidsinspectie, FairWork en Perspectief aanwezig. Daarnaast organiseerde SHOP samen met CoMensha een webinar over signalen, risico's en de meldcode bij arbeidsuitbuiting. SHOP trad op als spreker tijdens een bijeenkomst van de ELANCE Academy over onder andere seksueel grensoverschrijdend gedrag en mensenhandel. De deelnemers hiervan waren Haagse meiden en jonge vrouwen. Samen met Veilig Thuis Haaglanden en de William Schrikker Groep is een SHOPcast opgenomen over LVB en mensenhandel, een speciale editie in het kader van de Haagse Week tegen Mensenhandel. Tot slot was SHOP gedurende de week aanwezig op het Spui-plein bij de Roadshow ondermijning om voorlichting te geven aan bezoekers en bewustwording te creëren over mensenhandel. Aan alle activiteiten samen hebben circa 250 mensen deelgenomen.

De Roadshow ondermijning heeft gedurende het jaar ook in 12 andere gemeenten gestaan: Voorschoten, Wassenaar, Katwijk, Oegstgeest, Zuidplas, Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Bergambacht, Zoetermeer, Westland, Rijswijk en Delft. Met deze roadshow is SHOP gestart in november 2021 samen met het Bestuurlijk Ondernemings-team (BOT-ondermijning district G, Hollands Midden), Escaperoom en STEDIN. Aan de roadshows namen zowel gemeenteambtenaren als burgers uit de verschillende gemeenten deel.

6 Haags Welzijn

Haags Welzijn streeft ernaar om de gezondheid, arbeidssituatie en maatschappelijke positie te verbeteren van Aziatische arbeidsmigranten, onder wie (potentiële) slachtoffers van mensenhandel en arbeidsuitbuiting en medewerkers van de Aziatische wellnessbranche in de regio Haaglanden en Hollands Midden. Door het bieden van voorlichting en training worden zij van de juiste informatie voorzien, zodat hun zelfredzaamheid bevordert wordt en zij minder kwetsbaar zijn voor uitbuiting. Naast preventiegericht werken organiseert Haags Welzijn ook activiteiten die niet alleen als doel hebben om voorlichting te geven, maar ook om in een gezellige en veilige setting samen te komen en elkaar te kunnen ontmoeten.

beschikking 20211028-68278 en 20220725-45548

Voorheen lag de focus van Haags Welzijn op de Chinese doelgroep. Sinds 2021 wordt ingezet op het bereiken van andere Aziatische gemeenschappen, ook buiten Den Haag. Dit is conform het Actieprogramma Mensenhandel van de gemeente Den Haag en naar aanleiding van verschillende onderzoeken. Eind 2022 is besloten om in plaats van Haags Welzijn over te gaan naar de naam SHOP Asia, die inclusiever is voor de Aziatische gemeenschap in de regio. In deze rapportage wordt nog de naam Haags Welzijn aangehouden.

Spreekuren

Haags Welzijn houdt een spreekuur in Den Haag en Gouda. Het aantal unieke personen dat naar deze spreekuren komt is in 2022 toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Namelijk 189 unieke personen ten opzichte van respectievelijk 118 en 140 in 2021 en 2020. Het merendeel (61%) is een nieuwe bezoeker. Zij zochten vorig jaar voor het eerst contact met Haags Welzijn tijdens het spreekuur. De overige 39% zijn terugkerende bezoekers. Deze toename is onder andere te verklaren door het spreekuur in Gouda, dat in 2022 is gestart.

Het aantal vrouwelijke en mannelijke hulpvragers is vrijwel gelijk. Het overgrote deel heeft de Chinese nationaliteit (84%), wat te verklaren is doordat de focus van Haags Welzijn tot 2021 op die doelgroep lag. De cijfers laten zien dat Haags Welzijn erin slaagt om ook cliënten met andere Aziatische achtergronden te bereiken, vooral Filipijns en Thais. In 2022 zijn een nieuwe collega en vrijwilligers met verschillende Aziatische achtergronden bij het team gekomen, wat bijdraagt aan het bereiken van de doelgroep.

De cliënten die Haags Welzijn bereikt, werken veelal in de horeca. Dankzij mond-tot-mond reclame blijkt Haags Welzijn steeds meer bekend te zijn bij vooral arbeidsmigranten die in de horeca werken. Een kleine groep werkt in de bouw, wellnessbranche, schoonmaak en als huishoudelijke hulp. Haags Welzijn bereikt enkele ongedocumenteerden. Zij werken meestal in de huishoudelijke hulp bij mensen thuis. In 2022 is Haags Welzijn via online veldwerk op de advertentiewebsite Kinky in contact gekomen met een aantal Chinese sekswerkers die eerst in Spanje hebben gewerkt. Tevens is er afgelopen jaar een andere groep gesignaleerd, namelijk Chinese kennismigranten die bij multinationals of academische instituten werken. Deze hoogopgeleide migranten worden geconfronteerd met arbeidsuitbuiting, omdat hun verblijfsvergunning gekoppeld is aan hun werkvergunning en de werkgever daarvan de sponsor is.

Face-to-face contacten

Er is bijna een verdubbeling te zien in het aantal face-to-face contacten ten opzichte van 2021. Hiermee wordt het aantal keer bedoeld dat alle cliënten in totaal naar de spreekuren van Haags Welzijn kwamen. In totaal waren er 484 face-to-face contacten, vergeleken met 275 in 2021. Het blijkt dat alle spreekuren goed bezocht worden. Hoewel het spreekuur bij de Chinese Brug negen maanden in het pand van SHOP op de Herengracht 20 heeft plaatsgevonden in verband met tijdelijke sluiting van de Chinese Brug, zijn er meer mensen naar het spreekuur gekomen dan in het jaar daarvoor (325 in 2022 versus 275 in 2021). Cliënten wisten Haags Welzijn dus nog steeds te vinden. De stijging in het aantal face-to-face contacten hangt ook samen met het spreekuur in Gouda dat van start is gegaan, waar in totaal 102 keer iemand op af kwam. Bovendien is het

spreekuur bij Spot46 voor Aziatische sekswerkers, dat in 2021 van start is gegaan, ook meer bezoekers gaan trekken in de loop van 2022, namelijk 57 face-to-face contacten.

Vanuit een aantal cliënten en contacten is aangegeven dat het soms lastig is om naar de spreekuren te komen, die op maandag en woensdag plaatsvinden, omdat het onder werktijd valt. Haags Welzijn anticipeert hier op door buiten de spreekuren telefonisch hulpvragen te beantwoorden of elders af te spreken. Er is 1.232 keer contact geweest met de doelgroep via telefoon en app. Uit de cijfers blijkt dat dit contact weer toeneemt vergeleken met de 993 keer het jaar ervoor, mogelijk doordat het team is versterkt met een Chineessprekende medewerker. Wechat is het meest populaire chatmiddel.

Haags Welzijn 484 face-to-face contacten

189 unieke bezoekers, van wie
61% nieuw
95 vrouwen
94 mannen

78% Chinees
(inclusief Hong Kong en Taiwan)
8% Thais
6% Filipijns

1.232 contacten via app/bellen
2.573 websitebezoeken

Hulpvragen

De hulpvragen van cliënten gaan vaak over arbeidscontracten en problemen met werkgevers bij ziekte, zoals onvrijwillig ontslag tijdens ziekte, geen loon-doorbetaling tijdens ziekteverlof, extreem lange werktijden (boven de 60 uur per week) en leeftijdsdiscriminatie door werkgevers tijdens sollicitatie. Naast arbeid gerelateerde onderwerpen hebben cliënten ook andere hulpvragen, zoals huisvesting, toeslagen, belasting, financiële problemen, algemeen juridische vragen, relatieproblemen, gemeentelijke zaken en allerlei regelzaken

Zoals in hoofdstuk 4 is aangegeven is per 1 januari 2022 de regeling voor het verlenen van tewerkstellingsvergunningen voor de Aziatische horecasector opgeschort naar aanleiding van signalen over mensenhandel. Bij Haags Welzijn was merkbaar dat in 2022 Aziatische koks minder hulpvragen hadden in verband met arbeidsrechten en arbeidsuitbuiting. Echter is er wel een nieuwe trend zichtbaar, waardoor Haags Welzijn een belangrijk aanspreekpunt blijft voor Aziatische koks, vooral die al langer in Nederland wonen. Aan de ene kant vinden Aziatische koks makkelijker een baan door een tekort aan koks. Aan de andere kant moeten ze vaak langere uren werken met minder menskracht door het grote personeelstekort. Gezondheidsproblemen vormen een risico als gevolg van dergelijke werkomstandigheden.

De meest voorkomende vraag die de Chinese sekswerkers hebben die eerst in Spanje hebben gewerkt, gaat over het krijgen van een verblijfsvergunning in Nederland en hoe zij hier legaal kunnen werken. De Chinese kennismigranten die afgelopen jaar gesignaleerd zijn, hebben vooral vragen over arbeidsvoorwaarden die niet conform de CAO zijn, zoals langere werktijden, minder loon en gehoorzaamheid in ruil voor verlenging van een arbeids-overeenkomst.

Haags Welzijn signaleert dat met name de doelgroep kwetsbaar is vanwege onvoldoende begrip van de Nederlandse taal- en cultuur, het sociale systeem en de wet en regelgeving. Ook ziet zij dat een deel van de groep uitbuiting 'tolereert', zolang zij (minimaal) doorbetaald krijgen met het zicht op een betere toekomst voor zichzelf of de volgende generatie. Het doorbreken van deze leef- en denkpatronen onder de Chinese gemeenschap blijft moeilijk, maar niet onmogelijk. Door vroegsignalering en het geven van training kan Haags Welzijn tijdig cliënten informeren over hun (arbeids)rechten en hen wegwijs maken in het Nederlandse systeem. Deze inzet van Haags Welzijn heeft erin geresulteerd dat sommige cliënten gekozen hebben voor een werkgever met betere voorwaarden of zich alsnog ziek te melden bij een arbodienst. Afgelopen jaar is de training 'Basis digitale vaardigheden' in het chinees gegeven. Hier hebben cliënten geleerd om online een afspraak te maken en zaken met DigiD te regelen. Ook kregen zij inzicht in de sociale kaart van Den Haag.

Uitbreiding naar Aziatische doelgroep

Zoals hierboven is aangegeven zet Haags Welzijn in op het uitbreiden van de Aziatische doelgroep. Dit verloopt stapsgewijs. In 2021 is gestart met aandacht vestigen op de Filipijnse gemeenschap in den Haag. In 2022 is uitgebreid naar de Thaise gemeenschap. Bovendien gaat meer aandacht uit naar Aziatische sekswerkers en ook naar een bredere regio dan Den Haag. In 2022 is contact gelegd met een aantal belangrijke sleutelfiguren in de Thaise en Filipijnse gemeenschap, waaronder de Filipijnse organisatie SARO (Serve Act and Respond as One). Zij kennen veel mensen in hun eigen gemeenschap en kunnen daar Haags Welzijn introduceren. Daarnaast kan Haags Welzijn zich via hen meer verdiepen in de gemeenschap en onderzoeken waar de behoeften liggen. Cultuur sensitief werken is een aandachtspunt van het team om in contact te komen met de doelgroep.

De Thaise doelgroep wordt ook geprobeerd te bereiken met het spreekuur voor Aziatische sekswerkers dat Haags Welzijn bij Spot46 aanbiedt. Zoals hierboven aangegeven is dit spreekuur gaan lopen in de tweede helft van het jaar. De groep is onder andere bereikt door veldwerk naar de plekken waar de Thaise (en Filipijnse) arbeidsmigranten zich bevinden. Naast de massagesalons worden maandelijks ook horeca, winkels en kerken bezocht. Tijdens een bezoek wordt geïnformeerd over het aanbod van Haags Welzijn en de andere afdelingen van SHOP.

Zoals blijkt heeft Haags Welzijn vooruitgang geboekt in het leggen van contact met de Filipijnse en Thaise gemeenschap. De nieuwe aanmeldingen bij Haags Welzijn blijven relatief laag, maar er is wel een stijging te zien in het aantal bezoekers tijdens spreekuren ten opzichte van 2021. Haags Welzijn krijgt dus steeds meer naamsbekendheid binnen deze gemeenschappen. In 2023 wil Haags Welzijn zich gaan richten op het bereiken van de Indonesische gemeenschap in Den Haag. Hiervoor zijn er al wat stappen ondernomen door contact te leggen met een Indonesische organisatie.

Uitbreiding naar Gouda

Zoals eerder aangegeven is Haags Welzijn zich ook aan het uitbreiden naar de stad Gouda. Naar aanleiding van signalen dat in Gouda en omstreken veel hulpvragen zijn van Chinese arbeidsmigranten, is in juli gestart met het opzetten van een spreekuur speciaal voor deze groep. Het spreekuur wordt gehouden in een bibliotheek in Gouda. Met de informatie die naar voren komt tijdens gesprekken wordt in kaart gebracht om welke omvang het gaat en wat de hulpvragen en behoeften zijn.

Er is bekendheid gegeven aan het spreekuur door middel van (digitale) flyers te verspreiden in openbare bibliotheken en in een migrantenkerk. Ook is ervoor gekozen om deel te nemen aan een bestaande WeChat groep, waar meer dan 40 Chinese vrouwen uit Gouda in zitten. De Chinese gemeenschap maakt veelal gebruik van dit medium en kan eenvoudig in het Chinees informatie verspreiden.

De hulpvragen van de Thaise doelgroep worden behandeld door de medewerkers van de Thaise afdeling. Het spreekuur wordt gehouden in de Thaise afdeling van de horeca. De medewerkers van de Thaise afdeling worden hiervoor geïnformeerd over het aanbod van Haags Welzijn en de andere afdelingen van SHOP. Het spreekuur wordt gehouden in de Thaise afdeling van de horeca. De medewerkers van de Thaise afdeling worden hiervoor geïnformeerd over het aanbod van Haags Welzijn en de andere afdelingen van SHOP.

Ook is er drie keer veldwerk gedaan bij Aziatische restaurants, schoonheidssalons en supermarkten om eigenaren te informeren dat medewerkers bij Haags Welzijn terecht kunnen.

Sinds de start in juli hebben ruim 100 cliënten het spreekuur bezocht en er is een stijgende lijn te zien. Gemiddeld komen er 5 tot 7 cliënten op het spreekuur. De meeste cliënten die op de spreekuren zijn afgekomen, zijn hierop geattendeerd door een bekende. Een aantal cliënten is langsgelopen naar aanleiding van het maandelijks veldwerk en enkele cliënten via de flyer verspreiding. Dit toont aan dat het aspect “vertrouwen en taal” een grote rol speelt. Naast WeChat, wordt er veel gebruik gemaakt van WhatsApp en bellen om een afspraak te maken.

In Gouda en omgeving wonen ruim 600 Chinezen⁵, waarvan naar schatting 200 gezinnen. De arbeidsmigranten die naar het spreekuur komen, werken voornamelijk in de horeca en een enkeling in de wellnessbranche. Zij spreken niet of nauwelijks Nederlands. 70% is vrouw en 30% man. Ze zijn in de leeftijd van 30 tot 50 jaar, wonen in huurwoningen en zijn niet in het bezit van een rijbewijs. Opmerkelijk is dat de meeste vrouwen de afspraak maken en de administratieve zaken bespreken en de mannen meer meekomen uit verplichting. Het is een vrij gesloten gemeenschap, die elkaar de hand boven het hoofd houdt. De vrouwen delen veel dingen, eten bij elkaar, passen op elkaars kinderen en zorgen voor elkaar als iemand ziek is. Behalve Chinezen, komen er ook mensen uit Myanmar, die doorverwezen zijn door een kerk in Gouda.

De hulpvragen van de Thaise doelgroep worden behandeld door de medewerkers van de Thaise afdeling. Het spreekuur wordt gehouden in de Thaise afdeling van de horeca. De medewerkers van de Thaise afdeling worden hiervoor geïnformeerd over het aanbod van Haags Welzijn en de andere afdelingen van SHOP.

De hulpvragen gingen voornamelijk over belasting, toeslagen, sociale voorzieningen, verzekeringen, abonnementen en arbeidsrechten. In tegenstelling tot de spreekuren in Den Haag, zijn er weinig vragen over (ww-)uitkeringen. Dit komt onder andere door de leeftijdsgroep. Bij de mannen die op het spreekuur komen valt op dat zij vaak lichamelijke klachten hebben en (onbetaald) overuren moeten maken. Gemiddeld maken zij 60 uur per week en nemen zij weinig vakantiedagen op. Wanneer ze ziek zijn, werken ze door, omdat vervanging moeilijk te regelen is. Van hun recht op de ziekwet, waar naar verwezen is, zijn ze op de hoogte. Maar ze willen er geen gebruik van maken, omdat ze weten dat ze dan niet doorbetaald krijgen. Uit loyaliteit voor hun werkgever, die vaak uit dezelfde streek komt, willen ze niets doen aan de slechte arbeidsomstandigheden.

De resultaten van de pilot die in 2022 is gedraaid met het spreekuur, laten zien dat er behoefte is aan een laagdrempelige vorm van hulpverlening. Uit het grote aantal terugkerende cliënten en hun reacties blijkt dat men blij is dat er dichtbij hulpverlening is, die hen onder andere helpt om wegwijs te worden in het Nederlandse systeem. Voorheen ging men voor dergelijke vragen naar een kennis of Chinese boekhouder in plaats van de helpdesk of het sociaal team. Er is dan ook besloten om in 2023 door te gaan met het spreekuur in Gouda.

Overleggen en bijeenkomsten Haags Welzijn

Haags Welzijn neemt deel aan verschillende overleggen of bijeenkomsten om de samenwerking met netwerkpartners te ontwikkelen of versterken en zich in te kunnen zetten voor de doelgroep. Haags Welzijn investeert veel in contact met netwerkpartners. In 2022 was 296 keer telefonisch contact met netwerkpartners en 243 keer via de mail.

In 2022 gaat het om de volgende overleggen en bijeenkomsten:

- Oriëntatiesteun voor Chinese ongedocumenteerden: samenwerking met verschillende netwerkpartners om ongedocumenteerden te bereiken/informeren
- Philippines Independence Day (Zuiderpark Den Haag): kennismaken met verschillende Filipijnse organisaties
- 2GO maatjesproject Mensenhandel: sociale netwerk voor cliënten vergroten via maatjesproject
- Rondetafel Samen tegen mensenhandel (deelgenomen samen met SHOP Jeugd en ZoCo)
- Overleg SHOP en SARO: onderlinge samenwerking bespreken
- Conferentie Mensenhandel in Den Haag
- Externe werkbezoeken aan Maatjesproject (STEK), Wereldhuis, Indonesische organisatie IMWU, Filipijnse ambassade en Chinese Evangelische Kerk (Zoetermeer)
- Werkbezoeken: Filipijnse organisatie Migrants Netherlands en IOM ontvangen
- Breedstedelijk overleg over ongedocumenteerden

Ook organiseert Haags Welzijn zelf activiteiten voor de doelgroep, zoals een beautydag op internationale vrouwendag met als doel cliënten zich mooi te laten voelen en het positieve zelfbeeld te laten groeien, maar vooral om de mogelijkheid te bieden om op een laagdrempelige manier kennis te maken met het aanbod van SHOP. Er is ook een beautydag georganiseerd bij HWV Zorg met als doel contact te leggen met verschillende gemeenschappen. Verder kan gedacht worden aan de training Digitale vaardigheden, Nederlandse taalles voor Filipino's (verzorgd door SARO bij Spot46) en een voorlichting aan SARO over belangrijke regelzaken in Nederland. In totaal hebben aan deze activiteiten 61 mensen deelgenomen.

⁵ Bron: <https://allecijfers.nl/migratie-nationaliteiten-geboortelanden/china/>

7 Spot46

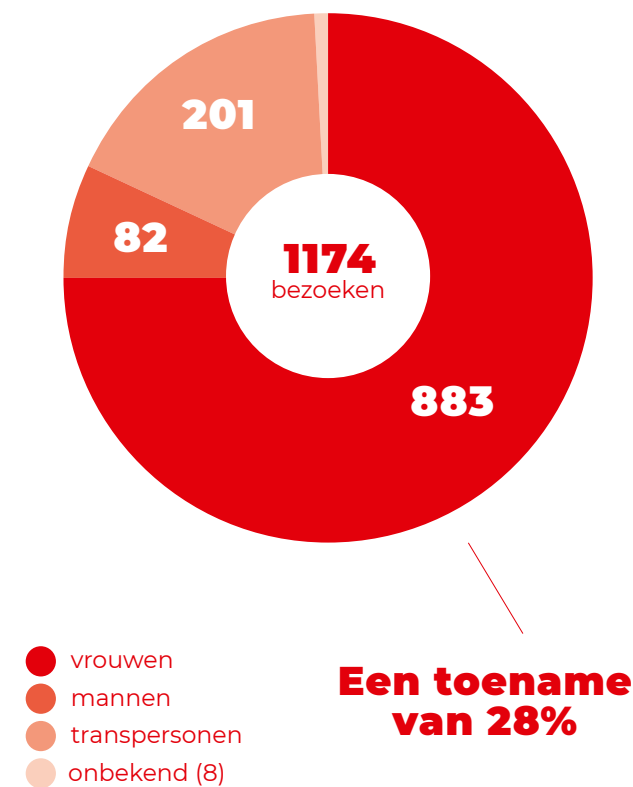
Spot46, het informatie- en adviescentrum voor (ex)sekswerkers van SHOP, werkt aan verschillende kerntaken om haar doelstellingen te bereiken. Zo worden sekswerkers via informatie en advies ondersteund bij professioneel werken en vervult Spot46 een belangrijke taak als het gaat om expertise en kennisuitwisseling. In 2022 zijn er personele wisselingen bij het team geweest. Er werken nu ervaringsdeskundigen en ook wordt het team versterkt door een aantal vrijwilligers die tevens ervaringsdeskundigen zijn. Zij zorgen ervoor dat Spot46 haar kennis en aanbod heeft kunnen verbreden.

beschikking 20210921-41935

Informatie en advies

Spot46 is in 2022 1.174 keer bezocht door sekswerkers. Het aantal bezoeken is ten opzichte van 2021 met 28% gestegen. Deze stijging is te verklaren door het feit dat Spot46 in 2022 weer volledig open is geweest. Veruit de meeste bezoeken zijn van vrouwen (75%). Latijns-Amerikaanse sekswerkers zijn qua achtergrond/nationaliteit de groep die het vaakst naar Spot46 komen, gevolgd door Roemeense en Nederlandse sekswerkers.

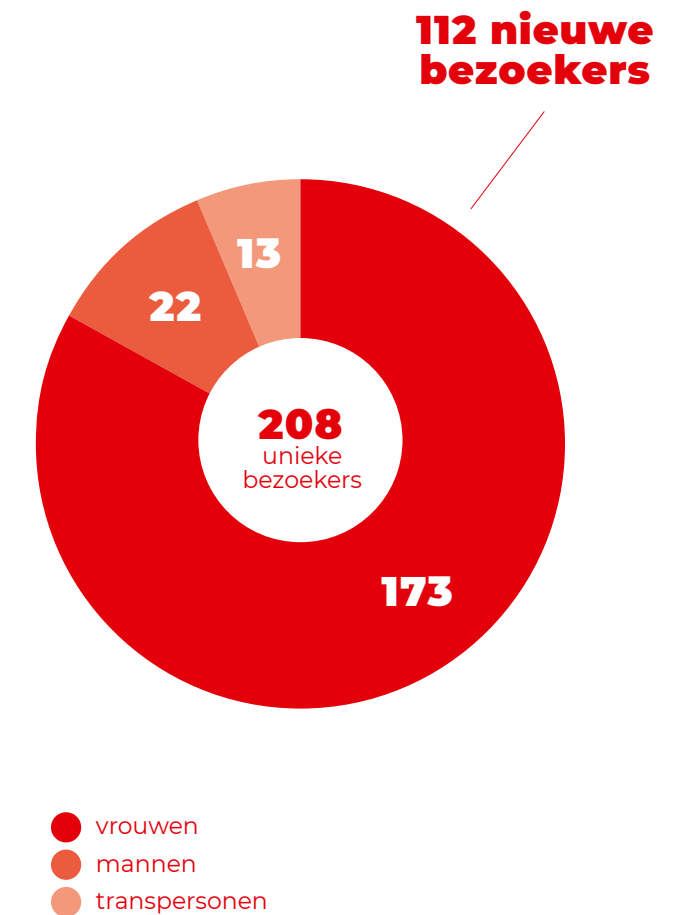
De 1.174 bezoeken werden door 208 unieke sekswerkers gebracht. 112 van hen zijn in 2022 voor het eerst naar Spot46 gekomen. De overigen zijn terugkerende bezoekers. De grootste groep unieke bezoekers is Roemeens, gevolgd door Nederlandse en Latijns-Amerikaanse sekswerkers.

Top 3 nationaliteiten

1. Latijns-Amerika/Spaanstalig (405)
2. Roemeens (333)
3. Nederlands (323)

Het valt op dat het aantal unieke bezoekers lager ligt dan in 2021 toen het er 337 waren. Mogelijk heeft deze daling ermee te maken dat unieke bezoekers minder goed zijn bijgehouden. Dit gebeurt handmatig en anoniem, wat veel onderlinge afstemming vraagt en moeilijker was door personele wisselingen in het team. Het zou daarom goed kunnen dat er in werkelijkheid meer unieke bezoekers zijn geweest. Zoals aangegeven is het aantal bezoeken wel gestegen en logischerwijs is dit dan ook terug te zien bij het gemiddeld aantal bezoeken per persoon. Uit de cijfers komt naar voren dat iemand in 2022 gemiddeld 5,6 bezoeken bracht, terwijl iemand in 2021 gemiddeld 2,7 keer naar Spot46 kwam.

Top 3 nationaliteiten

1. Roemeens (76)
2. Nederlands (64)
3. Latijns-Amerikaans (42)

Hulpvragen

De meeste sekswerkers kwamen naar Spot46 met vragen over wet- en regelgeving. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Ook komen sekswerkers vaak naar Spot46 om condooms, glijmiddel en/of sponsjes te kopen. Er waren in 2022 veel minder financiële vragen dan voorgaande jaren (47 versus 124 in 2021 en 173 in 2020). Toen waren er veel vragen over de Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandige Ondernemers (Tozo), de financiële tegemoetkoming die sommige sekswerkers konden aanvragen toen zij niet konden werken door coronalockdowns. Andere vragen gingen over belasting of gezondheid. Er is een stijging te zien in het aantal vragen met betrekking tot soa's in verband met meer vraag naar PrEP of HIV medicatie. Ook tijdens online veldwerk komt deze vraag vaak naar voren (zie hoofdstuk 8). In reactie hierop is door Spot46 samen met het Centrum Seksuele Gezondheid (CSG) van de GGD Haaglanden een speciaal PrEP info-uur georganiseerd. Wat wel speelt op het moment is dat ondanks de vraag de mogelijkheden voor PrEP, helemaal als het om vrouwen gaat, beperkt zijn.

Tijdens de spreekuren merkt Spot46 dat bezoekers langer blijven zitten dan voorheen om te kletsen of koffie te drinken. Bezoekers laten weten dat ze zich thuis voelen bij Spot46. Ook wordt opgemerkt dat er meer contact is met ongedocumenteerden en thuiswerkers die via Kinky adverteren. Zij komen bij Spot46 terecht via online veldwerk (zie hoofdstuk 8). Een andere ontwikkeling is de intensivering van de samenwerking met het CSG, van wie het spreekuur is uitgebreid (zie volgende alinea). Dit is een waardevolle partner voor het bereiken van de doelgroep. Tijdens spreekuur wijst Spot46 bezoekers ook door naar ander instanties of afdelingen van SHOP. Het vaakst is doorverwezen naar de Belastingdienst.

Top 5 hulpvragen spreekuur Spot46

- 1 Wet en regelgeving (380x)
- 2 Condooms, sponsjes, glijmiddel kopen (134x)
- 3 Belasting (58x)
- 4 Financieel (57x)
- 5 SOA/HIV, o.a. PrEP (56x)

Consulten externen

Naast het reguliere spreekuur komen bezoekers naar Spot46 voor de spreekuren van de boekhouder, advocaten en het CSG. In 2022 zijn er 583 consulten van externen geweest:

- 394 van het CSG met een sociaal verpleegkundige (o.a. soa-test, hepatitis B vaccinatie, anticonceptie)
- 174 van de boekhouder
- 15 van het juridisch spreekuur

Er is een toename te zien in het aantal consulten door externen vergeleken met 2021 toen er in totaal 398 consulten waren. De stijging komt vooral door het aantal consulten van het CSG. Dit hangt samen met de uitbreiding van dit spreekuur. Ook zijn 87 sekswerkers getest tijdens soa-outreach van Spot46 in samenwerking met het CSG in de Doubletstraat en Geleenstraat.

Telefonisch advies

Spot46 is afgelopen jaar 1.789 keer benaderd via telefoon (bellen en WhatsApp), wat een flinke daling is ten opzichte van de 3.049 keer in 2021. Omdat Spot46 toen twee maanden gesloten was, was er vooral aan het begin van het jaar veel telefonisch contact. De personele wisselingen en tijdelijke onderbezetting in het eerste halfjaar kunnen ook van invloed zijn op de daling. Vergeleken met de jaren voor corona is echter te zien dat er tegenwoordig vaker telefonisch contact is. Sekswerkers zijn door de coronaperiode gewend geraakt aan telefonisch contact opnemen en blijven dit vaker doen dan voorheen om zaken te regelen.

Het vaakst wordt gebeld in verband met een vraag over wet- en regelgeving of het maken van een afspraak voor een soa-test. Ook zijn er regelmatig vragen over belasting, financiële zaken en gezondheid. Dit is vergelijkbaar met de hulpvragen die het meest aan bod komen tijdens de spreekuren. Telefonisch zijn er ook relatief veel vragen over huisvesting, ook in vergelijking met het spreekuur. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het over het algemeen lastig is een huis te vinden – vooral in de Randstad – en daardoor is het een vraag waar moeilijk een oplossing voor gevonden kan worden. Na het inwinnen van telefonisch advies komen mensen niet meer met deze vraag naar het spreekuur.

Tot slot merken medewerkers dat ze via WhatsApp meer contact hebben met ongedocumenteerden die via Kinky werken en via het online veldwerk bij Spot46 terecht komen.

Website en social media

Spot46 verstrekt via de website en social media (Facebook, Instagram en Twitter) informatie en advies aan sekswerkers, bijvoorbeeld over specifieke dienstverlening of activiteiten, tips ten aanzien van het werk, events of actualiteiten. Wekelijks worden meerdere berichten gepost. Het publiek dat deze informatie leest, is breder dan sekswerkers. Eind 2022 had Spot46 543 volgers op Twitter, 470 op Instagram en 387 op Facebook. Spot46 is er wederom in geslaagd om op alle social media accounts meer volgers te krijgen. De nieuwe aanpak van het gebruik van social media, waarbij gewerkt wordt met thema's per maand, meer luchtige, grappige en activistische posts en het volgen en taggen van influencers onder sekswerkers en belangrijke organisaties die iets voor sekswerkers betekenen, dragen bij aan het vergroten van het bereik en de zichtbaarheid. Ook zijn de posts meer gericht op inclusiviteit rondom de LGBTQIA+ gemeenschap.

Expertise en kennis delen

In 2022 heeft Spot46 haar expertise en kennis gedeeld door deel te nemen aan de volgende overleggen en bijeenkomsten:

- Focusgroep van SWARP (Sex Worker Action Research Project) in verband met hun onderzoek naar destigmatiseren van sekswerk in Den Haag
- Bijeenkomst met het Leger des Heils over terugkeerproject Roemenen
- Gesprek met Soa Aids Nederland over promoten van Ugly Mugs en de Klachtenbalie
- MSW (Mannelijke Sekswerkers) themabijeenkomst Nederland Vlaanderen. Deze vond plaats bij het Boysproject in Antwerpen, waardoor er tevens een werkbezoek aan gekoppeld werd.
- Meet&Greet van Soa Aids Nederland
- Jaarlijkse themabijeenkomst prostitutiebeleid van het CCV (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid)
- Fieldtrip sekswerk Den Haag, georganiseerd door studenten van de Haagse Hogeschool, met onder andere een bezoek aan Spot46
- Medisch Overleg Ongedocumenteerden – MOOD (deelgenomen samen met Maatschappelijk Werk)
- Overleg over samenwerking HIV poli Westeinde ziekenhuis, CSG en Spot46
- Overleg samenwerking Queer aan Zee en Spot46 voor bereiken LGBTQIA+ gemeenschap in Den Haag
- Theater Chemsex Stories: voorstelling bezocht
- Bijeenkomst met Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Eric van der Burg over Wet Regulering Sekswerk (WRS)

Ook deelt Spot46 haar kennis door mee te werken aan interviews, onderzoeken of projecten van externen. Regelmatig doet zij dit door externen in contact te brengen met sekswerkers, zodat zij hun kennis en ervaringen kunnen delen. In 2022 is dit gebeurd in verband met onderzoeken en projecten van Stichting Creëren, de Kunstacademie, Verwey-Jonker Instituut, Brandpunt+ en een onderzoeker van de Vrije Universiteit Brussel. Ook heeft Spot46 meegewerkt aan een aflevering van de SHOPcast.

Netwerk, innovatie en stigma voorbij

Spot46 stimuleert en faciliteert de uitwisseling van kennis en ervaringen met netwerkpartners. Dit doet zij onder andere middels een nieuwsbrief, het faciliteren van de Netwerkbijeenkomst en deelname aan het Prostitutieplatform. Ook door de deelname aan landelijke en internationale expertmeetings, congressen en themabijeenkomsten – die in de vorige alinea zijn beschreven – wordt gewerkt aan het versterken van het netwerk en onderlinge uitwisseling.

Het onderhouden van contact met netwerkpartners hoort ook bij deze activiteit. In 2022 is Spot46 154 keer via telefoon benaderd door netwerkpartners. De meeste contacten gaan over samenwerking en projecten of overdracht van een cliënt. Daarnaast wordt contact gezocht om informatie te vragen en dan gaat het om het delen van kennis en expertise.

Hieronder worden de projecten en activiteiten weergegeven waar Spot46 in 2022 aan heeft gewerkt met als doel bewustwording te creëren en het stigma op sekswerk(ers) te verminderen.

Klantenacties en Week van het condoom

In 2022 hebben in de Doubletstraat en Geleenstraat weer twee klantenacties en de Week van het condoom plaatsgevonden, georganiseerd door Spot46 en het Centrum Seksuele Gezondheid (GGD Haaglanden). Klanten van sekswerkers kunnen zich tijdens een Klantenactie laten testen op soa's en worden door middel van het uitdelen van flyers gewezen op het nemen van hun verantwoordelijkheid wat betreft het betalen van een eerlijke prijs, veilige seks en het melden van mogelijke misstanden. Tijdens de Week van het condoom gebeurt dit ook en dan hebben ook de sekswerkers in de raamstraten de mogelijkheid zich te laten testen op de kamer. Er is aandacht voor deze acties geweest op onder andere RTV Discus en FunX. Ook heeft Soa Aids Nederland op verschillende klantenfora de acties onder de aandacht gebracht.

Internationale vrouwendag: 8 maart

Samen met andere teams van SHOP heeft Spot46 een armbandje uitgedeeld aan alle cliënten en sekswerkers in de regio Haaglanden en Hollands Midden op Internationale vrouwendag. Op het armbandje stond de tekst 'Be your own hero'. Alle vergunde werkplekken zijn bezocht om het armbandje uit te delen. Tijdens deze actie zijn ongeveer 300 sekswerkers bereikt.

Internationale dag van de sekswerker: 2 juni

Op de Internationale dag van de sekswerker was het pand van Spot46 feestelijk versierd en werden er 'kutcakes' en 'droplullen' uitgedeeld. De 'kutcakes' waren op 1 juni gebakken samen met cliënten van de opvang. Gedurende de dag stond bij Spot46 een flipover waarop ideeën verzameld werden van sekswerkers over hoe 2 juni volgens hen gevierd moet worden. De beste ideeën worden meegenomen naar 2023. Er waren deze dag 31 bezoekers bij Spot46.

In de Doubletstraat en Geleenstraat wapperden spandoeken om sekswerkers te feliciteren met hun dag. De spandoeken heeft SHOP samen met exploitantenvereniging Stichting De Rode Paraplu laten maken. Ook is er een animatiefilmpje verstuurd naar sekswerkers met felicitaties en informatie over het initiatief van www.uglymugs.nl, dat sekswerkers ondersteunt bij het veilig kunnen werken. Kinky heeft die dag ook het filmpje gedeeld met sekswerkers die op Kinky adverteren. In de media zijn naar aanleiding van deze activiteiten drie artikelen verschenen.

Transgender Day of Remembrance: 20 november

Spot46 was dit jaar betrokken bij Transgender Day of Remembrance. Op deze dag wordt stilgestaan bij de mensen die zijn vermoord als gevolg van transfobie en er wordt aandacht gevraagd voor het geweld tegen transgender en genderdiverse personen. In Den Haag vond een herdenking plaats bij het Internationaal Homomonument, op initiatief van The Hang-Out 070 en Stichting Internationaal Homomonument en het werd mede mogelijk gemaakt door de Gemeente Den Haag. Spot46 was één van de sprekers.

Internationale dag tegen geweld tegen sekswerkers: 17 december

Op 16 december, de dag voorafgaand aan de Internationale dag tegen geweld tegen sekswerkers, organiseerde Spot46 een inspiratieavond over rechten voor sekswerkers. Sekswerkers deelden hun ervaringen uit het dagelijks leven over onveilige situaties en uitbuiting. Ook werd met elkaar gesproken over huurrecht en hoge huur voor ramen. Een van de advocaten die het juridisch spreekuur bij Spot46 verzorgt, wees de deelnemers op hun rechten.

Klantenacties
en Week van
het condoom

Internationale
dag van
de sekswerker:
2 juni

Internationale
vrouwendag:
8 maart

Projecten en activiteiten
waar Spot46 in 2022 aan
heeft gewerkt

Transgender
Day of
Remembrance:
20 november

Internationale
dag tegen
geweld tegen
sekswerkers:
17 december

8 Veldwerk

SHOP doet zowel online als fysiek veldwerk in de regio Haaglanden en Hollands Midden. In dit hoofdstuk worden eerst de resultaten van het online veldwerk beschreven en daarna volgen de resultaten van het fysiek veldwerk.

Online veldwerk

Tijdens online veldwerk zijn in 2022 3.600 sekswerkers benaderd. Dit is een stijging van 44% ten opzichte van 2021 toen het er 2.500 waren. Er is contact gelegd door via whatsapp of sms te reageren op iemands advertentie op Kinky of Sexjobs en te informeren over de dienstverlening van SHOP. Ook zijn er animatiefilmpjes gestuurd om te informeren over specifieke onderwerpen of aan te haken bij gebeurtenissen. Dit gebeurde op Valentijnsdag, Internationale dag van de sekswerker en met kerst. Deze filmpjes zijn ook gedeeld door exploitanten, waardoor het bereik vergrootte.

De grootste groep die bereikt wordt zijn Latijns-Amerikaanse sekswerkers (48%), gevolgd door Oost-Europese sekswerkers (24%) en Nederlandse sekswerkers (15%). Er kwam 231 keer een positieve reactie op een

bericht dat iemand via online veldwerk had ontvangen. Door transsekswerkers wordt procentueel gezien het vaakst positief gereageerd op een bericht. Ook komen er positieve reacties na het ontvangen van een extra bericht. Hierbij kan gedacht worden aan een animatiefilmpje of een bericht vanwege een speciale gelegenheid, zoals het PrEP info-uur dat bij Spot46 georganiseerd werd. Vaak is dit van mensen die niet op het eerste bericht gereageerd hebben en ook komt het voor dat mensen reageren die het bericht doorgestuurd hebben gekregen van iemand anders. Zij komen dus niet voor in de registratie van het online veldwerk, maar zijn via via bereikt.

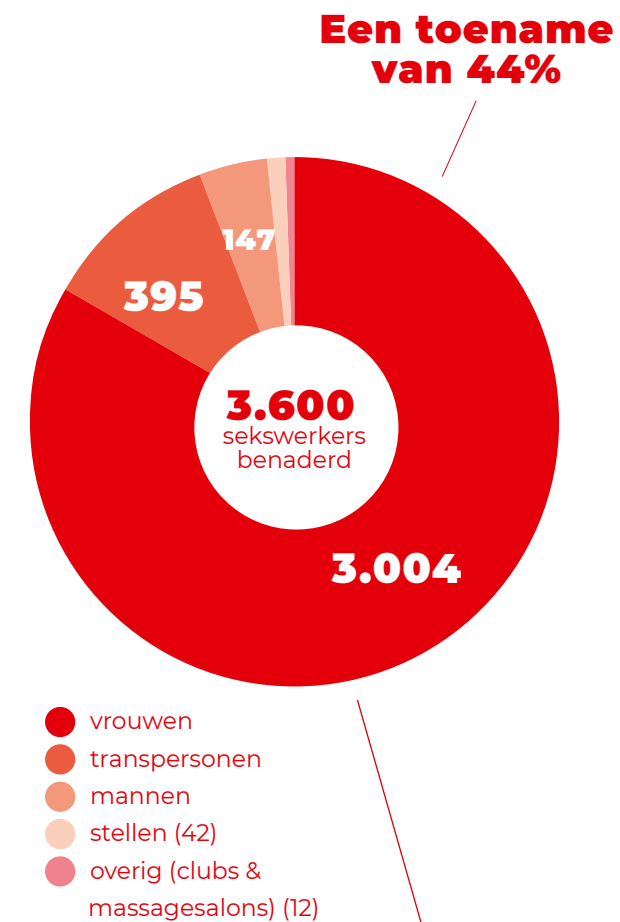
Resultaten per gemeente

Van de advertenties komt de meerderheid (2.145) uit Den Haag. Procentueel gezien komen de meeste transpersonen die met online veldwerk bereikt worden uit Den Haag. De tweede stad met de meeste adverteerders is Leiden (592). De stad die dan volgt is Delft (inclusief Midden Delfland) met 354 adverteerders. Ook in deze twee steden adverteren relatief veel Latina's.

Alphen aan den Rijn, Gouda en Zoetermeer hebben ongeveer 140 tot 200 adverteerders per gemeente. SHOP heeft afgelopen jaar contact gehad met de gemeente Gouda en Alphen aan den Rijn over hun idee om een 'prostitutie-eenheid' in te richten, die controle uitvoert vanuit zorg.

De gemeenten die dan volgen met de meeste advertenties, maar relatief weinig gezien het totaal, zijn Noordwijk, Rijswijk, Katwijk en Leidschendam-Voorburg. Hier zijn ongeveer 70 tot 95 advertenties per gemeente.

De overige gemeenten in de regio Haaglanden en Hollands-Midden hadden minder dan 50 advertenties. Wat wel naar voren kwam is dat in vergelijking met voorgaande jaren kleinere gemeenten zoals Noordwijk, Katwijk en Teylingen drukker bezocht worden en voornamelijk populair zijn bij Latijns-Amerikaanse sekswerkers.

Top 3 achtergronden

1. Zuid-Amerikaans (1.738)
2. Oost-Europees (866)
3. Nederlands (534)

⁶ Als in dit hoofdstuk staat dat iemand uit een bepaalde plaats komt, dan betekent dat dat diegene die plaats in de advertentie heeft staan. Het kan betekenen dat die diegene daar woont, maar dat hoeft niet.

beschikkingen 20210921-41935 en 20210915-35099

Met uitzondering van Leiden valt in Hollands Midden op dat veel adverteerders niet langer dan enkele dagen in een gemeente werken, dan naar een andere gemeente gaan – ook intern in de regio – en vervolgens weer teruggaan naar de stad waar ze eerder gewerkt hebben. Mensen adverteren hier hooguit vier dagen, terwijl in grotere steden als Den Haag, Delft en Leiden mensen vaak minimaal twee weken adverteren. Hoe groter een gebied, hoe hoger de aanloop en hoe langer iemand daar blijft adverteren.

Hulpvragen en signalen online veldwerk

Hulpvragen die naar voren komen tijdens het online veldwerk gaan vaak over het soa-spreekuur bij Spot46 en PrEP. Vanuit ongedocumenteerden is er behoefte aan een huisarts. Daarnaast komen er steeds vaker vragen van juridische aard. Ook is er vraag naar de mogelijkheden voor het krijgen van een escortvergunning in Den Haag of omgeving, wat op dit moment niet realiseerbaar lijkt in veel gemeenten. Sekswerkers zijn afgelopen jaar 151 keer doorverwezen via online veldwerk naar medewerkers van verschillende afdelingen van SHOP voor verdere ondersteuning.

Er is in het eerste halfjaar van 2022 een groep Russische en Oekraïense vrouwen gesignaleerd van wie een groot percentage onveilige seks aanbiedt. Dit is niet dezelfde groep vrouwen die in 2021 – voor de oorlog in Oekraïne – gesignaleerd werd. Er is tot op heden geen concreet signaal dat er nieuwe groepen vrouwen uit Oekraïne gesignaleerd worden in de regio Haaglanden of Hollands-Midden.

Uit de advertenties kwamen 586 zorgelijke signalen naar voren met betrekking tot onveilige seks. Bijna de helft van deze zorgelijke advertenties zijn van Oost Europese sekswerkers (265). Ook valt op dat procentueel gezien mannen het vaakst adverteren met onveilige seks, namelijk 28% van de mannen. Voor vrouwen, transpersonen en stellen liggen deze percentages tussen de 15% en 19%. Naast onveilige seks waren er 86 zorgelijke signalen rondom drugs gerelateerde zorgen. Het viel ook op dat online

geadvertiseerd werd door vergunde bedrijven met onveilige seks. Ook een aantal maanden later was dit nog te zien in de advertenties.

Tijdens de coronalockdowns, ook begin 2022, toen sekswerk verboden was was er een toename van geweld tegen sekswerkers. Kwaadwillende ‘klanten’ maakten misbruik van de situatie dat sekswerkers die (noodgedwongen) doorwerkten iets deden wat niet was toegestaan en bang waren naar de politie te gaan. Het afgelopen jaar – toen er geen lockdowns meer waren – zijn er nog sporadisch meldingen over geweld binnengekomen bij SHOP. Bij de meldingen die wel gedaan zijn viel het op dat het gaat om ongedocumenteerde Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Door hun status zijn zij kwetsbaar en durven ze vaak geen hulp in te schakelen en dat weten ouders. De online veldwerkers horen voorbeelden waarbij sekswerkers de politie hebben gebeld en zelf ondervraagd werden over hoe zij werken en hierheen zijn gekomen. Dergelijke berichten worden ook gedeeld in sekswerkers-chatgroepen, waarin fake en foute klanten worden gedeeld. In deze groepen zitten ongeveer 800 mensen. Door de ervaringen die zij horen is het extra moeilijk om vanuit de hulpverlening mensen aan te moedigen wel aangifte te doen, eventueel met ondersteuning van een hulporganisatie. Ook laat dit voorbeeld zien hoe sekswerkers bejegend worden en last hebben van het stigma rondom sekswerk.

Tijdens de coronalockdowns zijn cardates populair geworden. Opvallend is dat er ook na de lockdowns in vergelijking met voor de coronapandemie nog redelijk veel advertenties (239) met cardates gesignaleerd zijn.

Er zijn relatief veel sekswerkers van hogere leeftijd gesignaleerd, van wie sommigen ook eerder gewerkt hebben. De reden om (weer) te beginnen heeft onder andere te maken met de hoge kosten door de energiecrisis en schulden, die onder andere zijn opgebouwd door de coronapandemie. Schulden en energiearmoede blijken ook bij sekswerkers die overwogen hebben te stoppen met het werk een breekpunt om de carrièreswitch die zij overwogen uit te stellen.

Fysiek veldwerk

In 2022 is fysiek veldwerk uitgevoerd bij vergunde seksinrichtingen in de regio Haaglanden en Hollands Midden. Het gaat om raamstraten, clubs, privéhuizen en massagesalons. In verband met de lockdown was fysiek veldwerk niet mogelijk in de eerste twee weken van het jaar, omdat de seksinrichtingen toen gesloten waren.

In totaal zijn afgelopen jaar 2.119 keer sekswerkers benaderd tijdens fysiek veldwerk. Dit is vergelijkbaar met 2021. Echter kon in 2021 gedurende 5 maanden geen veldwerk plaatsvinden in verband met de coronalockdowns. Dit laat zien dat SHOP in 2022 tijdens veldwerk relatief minder sekswerkers heeft bereikt. Vermoedelijk hangt dit samen met het feit dat door onderbezetting bij de teams van SHOP in verband met ziekte en personele wisselingen relatief minder veldwerk gedaan kon worden. Ook lijken de raamstraten minder bezet dan voor corona, waardoor er met minder mensen gesproken wordt tijdens veldwerk.

Tijdens veldwerk wordt vooral gesproken met vrouwen (95%), wat logisch is omdat er vrijwel geen vergunde werkplekken zijn voor mannen en transpersonen. De Roemeense sekswerkers zijn afgelopen jaar het meest gesproken tijdens het fysieke veldwerk. Het gaat om 44% van het totaal. De tweede grootste groep zijn Latijns-Amerikaanse sekswerkers (40%). De overige sekswerkers zijn onder andere Nederlands, Thais en Bulgaars. Bij de Thaise sekswerkers gaat het om 60 mensen. Zij werken bijna allemaal in massagesalons. Er wordt minder met Hongaarse sekswerkers gesproken. De groep is minder aanwezig in de raamstraten en ook is er geen Hongaarsspreekende medewerker meer werkzaam bij SHOP.

Tijdens het veldwerk worden thema's besproken door het verstrekken van informatie aan sekswerkers in de vorm van flyers, folders en andere materialen. Het varieert van informatie over gezondheid en wet- en regelgeving tot bewustwording over iemands rechten. Ook worden er condooms, sponsjes en glijmiddel

Veldwerk in raamstraten, privéhuizen, clubs en massagesalons

2.119 sekswerkers benaderd

Top 3 nationaliteiten

1. Roemeens (931)
2. Latijns-Amerikaans (848)
3. Nederlands (119)

verkocht. Tijdens speciale dagen in het jaar, zoals Internationale vrouwendag en de Internationale dag van de sekswerkers wordt hier ook aandacht aan besteed tijdens veldwerk, bijvoorbeeld in de vorm van een kleine attentie.

In Den Haag is afgelopen jaar het privéhuis Maison Privé gesloten. Hier is (nog) geen andere seksinrichting voor in de plaats gekomen. Secret Minds maakt een doorstart, maar is daardoor wel tijdelijk gesloten. Het privéhuis Madame Jeanette werkt op afspraak en is daardoor moeilijk bereikbaar tijdens veldwerk, omdat er niet altijd iemand aanwezig is.

Bij het veldwerk in Hollands Midden wordt gesignaleerd dat de meeste sekswerkers na de coronalockdown weer terug zijn op hun werkplek. Ook zien veldwerkers sekswerkers die weer terug zijn nadat ze gestopt waren en nu weer gestart zijn in verband met hoge energieprijzen en prijzen van levensmiddelen of doordat ze in de schulden zitten door de coronapandemie.

9 Multidisciplinaire aanpak

In dit hoofdstuk worden de projecten en activiteiten van SHOP beschreven die teamoverstijgend uitgevoerd worden. Ze dragen bij aan het vergroten van de synergie tussen de verschillende teams. Bovendien is een multidisciplinaire aanpak nodig voor de uitvoering van de subsidieopdracht en het behalen van de gewenste resultaten.

Overleggen en trainingen

Er wordt multidisciplinair gewerkt in het MDO (multidisciplinair overleg) van SHOP dat elke zes weken plaatsvindt. Hier nemen iedere keer verschillende leden vanuit elk team aan deel en worden de ontwikkelingen per team en samenwerking tussen teams besproken. Daarnaast is er het intern veldwerkoverleg waar medewerkers uit verschillende teams deel van uit maken. Ook voeren teams regelmatig samen activiteiten uit, zoals in 2022 op Internationale vrouwendag, Internationale dag van de sekswerker en tijdens de kerstactie. Daarnaast zijn er externe bijeenkomsten waar een afvaardiging van medewerkers uit verschillende teams heengaan om samen de krachten te bundelen. Zo waren verschillende teams van SHOP afgelopen jaar bij het Medisch Overleg Ongedocumenteerden (MOOD).

Nu Niet Zwanger

In 2021 is de methodiek van Nu Niet Zwanger (NNZ) geïmplementeerd bij alle teams van SHOP die cliëntcontact hebben. NNZ is een landelijk programma, dat door verschillende gemeenten wordt uitgevoerd waaronder Den Haag. De NNZ-methodiek is erop gericht om expliciet met cliënten de thema's kindergesondheid, contraceptie en seksualiteit te bespreken. De NNZ-methodiek integreert ook de presentietheorie en motiverende gespreksvoering, waarmee SHOP ervaring heeft. Het doel van NNZ is om aansluiting te vinden bij de cliënt, drempels weg te nemen en vragen goed op te vangen.

In 2022 zijn 36 NNZ-gesprekken met cliënten gevoerd, waarvan 35 keer met een vrouw en één keer met een man. SHOP heeft momenteel drie medewerkers die de rol van NNZ-aandachtsfunctionaris vervullen. Zij hebben in 2022 nieuwe medewerkers getraind en overleg gehad met de inhoudelijke coördinatoren van NNZ om te kijken of ze meer kunnen samenwerken voor het integreren van de methodiek binnen SHOP.

SHOP Boys

SHOP Boys bestaat uit een multidisciplinair team met medewerkers vanuit verschillende afdelingen van SHOP. In het team zitten een sociaal dienstverlener van Spot46, maatschappelijk werker, zorgcoördinator mensenhandel Jeugd, opvangmedewerker, veldwerker, ervaringsdeskundige en een stafmedewerker die zich richt op onderzoek. Het team heeft in 2022 een doorstart gemaakt en is verrijkt met kennis dankzij de samenwerking met ervaringsdeskundigen binnen het team. Dit heeft meer inzicht gegeven in behoeftes van mannelijke sekswerkers, hoe en waar zij werken en wat goede manieren zijn om de doelgroep te benaderen.

Er zijn nieuwe samenwerkingen aangegaan met andere organisaties in de stad en het land, waaronder MenAsWell. Ook heeft het team de mogelijkheden onderzocht hoe SHOP Boys 'live zichtbaarheid' kan creëren, door bijvoorbeeld met een stand van SHOP op gay uitgaansgelegenheden te gaan staan. Zo ziet de doelgroep dat SHOP bestaat en dit kan op lange termijn een olievlekeffect hebben. Voor 2023 wil het team inzetten op het ontwikkelen van een website speciaal voor (jonge) mannelijke sekswerkers en een social media strategie om hen te benaderen. Ook wordt het (online) veldwerk geïntensiveerd om met de groep in contact te komen. Daarnaast is in 2022 gestart met het verkennen van de mogelijkheden voor een queer opvang, samen met andere organisatie. Dit wordt in 2023 voortgezet.

SWAD

SHOP is mede-initiator en deelnemende partner van de Sekswork Alliantie Destigmatisering (SWAD). Dit is een brede alliantie van 22 organisaties, die met subsidie van het Ministerie van J&V en SZW en in samenwerking met SOA-Aids Nederland vier jaar besteedt aan het ontwikkelen van bewustwording en bestrijding van het stigma rond sekswork en seksworkers. SHOP is onderdeel van het coördinatieteam en voert daarnaast de volgende activiteiten uit:

Bewustwordingspresentatie voor banken

In het kader van de SWAD hebben medewerkers uit verschillende teams van SHOP een info-clip en presentatie voor banken ontwikkeld. Dit product is in 2022 afgerond en zal in 2023 gepresenteerd worden bij banken. Het doel hiervan is:

- banken bewust maken hoe seksworkers door het stigma worden uitgesloten van bancaire diensten;
- banken in laten zien hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het professionaliseren van de branche en het destigmatiseren van sekswork.

Naast SHOP ontwikkelen andere leden van de SWAD trainingen of presentaties voor onder andere verzoekers, politie, de belastingdienst en gemeenten, allemaal met als doel inclusief beleid voor seksworkers te bewerkstelligen. Met deze organisaties is regelmatig overleg om kennis en ervaring uit te wisselen. Met elkaar is een basisformat ontwikkeld die voor elke training/presentatie gebruikt kan worden.

Samenwerking Theater de Vaillant

Sinds 2020 heeft SHOP contact met Theater de Vaillant en wordt gebrainstormd over een gezamenlijk artistiek project. Door de coronamaatregelen hebben de plannen vertraging opgelopen. In 2022 is het project weer opgepakt met als doel dit in 2023 uit te voeren. Het project wordt mede gefinancierd vanuit de SWAD en er zal samengewerkt worden met alliantieleden die een artistieke bijdrage leveren.

Intimiteit op recept

In 2022 is SHOP gestart met het inventariseren van de mogelijkheden voor het organiseren van een symposium over sekszorg, dat zich vooral focust op de seksworkers die sekszorg verlenen. In november is een motie aangenomen dat het kabinet een beleidsvisie moet ontwikkelen over sekszorg en het verminderen van het taboe op seksualiteit. Het symposium dat SHOP in 2023 wil organiseren sluit hier goed op aan. Ook is SHOP in 2022 bezig geweest met het versterken en verder opbouwen van het netwerk van sekszorgaanbieders, belangenbehartigers en patiënten- en zorgorganisaties.

Deelname aan overleggen

Als alliantielid van de SWAD heeft SHOP deelgenomen aan overleggen tussen de SWAD en het Ministerie van J&V, de politie en zorginstellingen in verband met de invulling rondom de motie Positieverbetering seksworkers (van Van Nispen en Simons). Door middel van de gesprekken wil het ministerie komen tot een plan van aanpak om de sociale en juridische positie van seksworkers te verbeteren.

Ook heeft SHOP deelgenomen aan de digitale bijeenkomst van het ministerie van J&V en staatssecretaris Eric van der Burg over de Wet Regulering Sekswork (WRS). Hiervoor was onder andere de SWAD uitgenodigd. Tijdens de bijeenkomst kregen aanwezigen de kans meningen en ideeën te delen over de WRS.

Destigmatiseren
van het beroep
sekswerker is één
van de kerndoelen
van SHOP

10 Organisatie

SHOP is een stichting en werkt vanuit het Good Governance model van Sociaal Werk Nederland. Het bestuur ontvangt een vrijwilligersvergoeding. De dagelijkse leiding van de Stichting is gedelegeerd aan de directeur. SHOP heeft een Ondernemingsraad (OR). In juni 2022 heeft het personeel een nieuwe OR gekozen.

Mutaties in de formatie

Met betrekking tot de organisatie onttrekt SHOP zich niet aan de ontwikkelingen die er op de arbeidsmarkt plaatsvinden. Binnen de meeste afdelingen van SHOP zijn in 2022 personele wisselingen geweest. In het tweede deel van het jaar is het moeilijker geworden ontstane vacatures te vervullen. Dit sluit aan bij wat door Sociaal Werk Nederland is gesignaleerd. Organisaties hebben te maken met hoge uitstroom en er is arbeidsmarktkrapte. De meerderheid van werkgevers heeft moeilijk vervulbare vacatures.

Onderstaande tabel geeft de mutaties in de formatie weer. Daarnaast waren er in 2022 twee stagiaires werkzaam bij SHOP: één binnen het team Maatschappelijk Werk en één bij het team van de Opvang.

TABEL 1: MUTATIES IN DE FORMATIE

FORMATIE	01 - 01 - 2022		31 - 12 - 2022	
	PERSONEN	FTE	PERSONEN	FTE
MAATSCHAPPELIJK WERK	8	5,8	6	4,6
OPVANG*	14	9,3	17	12,6
SPOT46	3	2	3	1,9
ZORGCOÖRDINATIE	3	2,4	2	1,6
DUUP EN HAAGS WELZIJN	5	3,2	7	3,7
OVERHEAD	6	4,7	5	3,9
TOTAAL	39	27,4	40	28,3

Verzuim

In onderstaande tabel wordt het verzuim weergegeven van SHOP in 2022 en de twee voorgaande jaren.

	JAAR 2022	JAAR 2021	JAAR 2020
SHOP	12,30%	6,00%	7,96%

Na jaren van daling is inmiddels sprake van een stijging van ziekteverzuim. Binnen SHOP is het verzuim van 12%, vergeleken met het landelijk gemiddelde van 8,36% in de sector Zorg en Welzijn⁷, relatief hoog te noemen. Waar mogelijk wordt getracht het percentage te verlagen in 2023.

⁷ <https://www.vernet.nl/2023/01/27/verzuim-zorgsector-bereikte-recordhoogte-in-2022/>

Vooruitzichten 2023

SHOP beweegt zich in een dynamisch, breed en specifiek werk- en beleidsveld. Deze jaarrapportage werpt ook een blik op de plannen voor het jaar 2023. De opgenomen speerpunten voor 2023 zijn afkomstig uit het Meerjarenplan 2021-2023 en komen voort uit de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ziekteverzuim. SHOP focust zich op thema's die in de komende periode extra aandacht nodig hebben en waarbij voortdurend naar innovatiemogelijkheden wordt gekeken. Het Meerjarenplan is geen statisch document. Het biedt een duidelijk kader en wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

De speerpunten voor 2023 zijn als volgt:

- Opstellen van een nieuwe Strategisch plan voor de periode 2024-2027
- Het vervullen van alle vacatures en het verlagen van het ziekteverzuim
- Certificering van de trainingen van SHOP Jeugd en ZoCo (mensenhandel)
- Kwaliteitskeurmerktraject starten conform het traject van Sociaal Werk Nederland
- Realisatie van nieuwe huisvesting
- Doorontwikkeling van SHOP naar een Raad van Toezicht model

11 Urenrealisatie en Financiële resultaten

Urenrealisatie

In onderstaande tabel wordt de urenrealisatie van 2022 vergeleken met de beschikte uren van de in de tabel genoemde subsidieregelingen.

SUBSIDIEREGELING	BESCHIKKING	REALISATIE JAAR 2022	REALISATIE JAAR 2021
SEKSWERK RIS309305	ART 1:4 LID 1 OVERIG	20210921-41935	10.062*
	ART 1:4 LID 2 OPVANG	20211222-24026	13.258*
MENSENHANDEL RIS310054	CATEGORIE A / KETENAANPAK	20211028-68278	7.625
	CATEGORIE B / OPVANG	20220119-30741	4.138
	CATEGORIE C / ARBEIDS-UITBUITING (TWEEDE TRANCHE)	20220725-45548	420
PREVENTIE EN PARTICIPATIE JEUGD RIS309245	CATEGORIE C / VOORLICHTING	20210902-32666	410
	CATEGORIE D / INFO EN ADVIES	20220105-60772	268
PZJ: INCIDENTELE SUBSIDIE SHOP JEUGD		20220225-35473	1.440
CARRIÈRESWITCH RIS309306		20210915-35099	5.727
	TWEEDE TRANCHE	20220725-98895	923
TOTAAL			44.271
			39.842

*) inclusief de uren ingezet als 25% cofinanciering ten behoeve van DUUP (zie hoofdstuk 3)

De totaal beschikte uren zijn in 2022 ruimschoots gemaakt. In lijn met afgelopen jaren blijft SHOP haar uurdoelen behalen. De ingezette uren zijn afgestemd met de gemeente Den Haag en akkoord bevonden. De 25% cofinanciering is een vereiste van de DUUP. Dit is de regeling die de middelen beschikbaar stelt voor de 'Subsidieregelingen carrièreswitch sekswerkers Den Haag 2021 en 2022', die SHOP van de gemeente ontvangt (zie hoofdstuk 3).

Financiële resultaten

In onderstaande tabel worden de financiële resultaten weergegeven aan de hand van de realisatie in 2022, de begroting voor 2022 en de realisatie in 2021.

	REALISATIE 2022	BEGROTING 2022	REALISATIE 2021
BATEN			
STRUCTURELE SUBSIDIEBATEN	2.794.887	2.657.800	2.748.083
OVERIGE SUBSIDIEBATEN EN FONDSBIJDRAGEN	89.070	29.000	57.681
OVERIGE BATEN	26.880	22.950	21.295
TOTALE BATEN	2.910.837	2.709.750	2.827.059
LASTEN			
PERSONEELSKOSTEN			
• LONEN EN SALARISSEN	1.510.386	1.493.300	1.413.164
• SOCIALE PREMIES EN PENSIOENLASTEN	426.317	452.700	366.166
• OVERIGE PERSONEELSKOSTEN	334.462	267.499	348.489
TOTALE PERSONEELSKOSTEN	2.271.165	2.213.499	2.127.719
HUISVESTINGSKOSTEN	265.057	220.100	209.580
AFSCHRIJVINGSKOSTEN	9.225	11.000	12.046
EXPLOITATIEKOSTEN	61.447	67.200	46.186
VERKOOPKOSTEN	21.512	18.000	17.457
KANTOORKOSTEN	196.298	124.000	183.824
ALGEMENE KOSTEN	112.922	71.750	112.815
TOTALE LASTEN	2.937.626	2.725.549	2.709.627
RESULTAAT (BATEN -/- LASTEN)	-26.789	-15.799	117.432

SHOP heeft in 2022 een negatief resultaat. In de kosten zit echter € 26.053 aan uitvoering van het door het bestuur vastgestelde programma voor extra deskundigheidsbevordering van het personeel. Deze kosten worden onttrokken uit de eerder hiervoor gevormde bestemmingsreserve. Rekening houdend met deze onttrekking is het resultaat nagenoeg positief.

Wel is de toename van kosten een reden tot zorg. Zo zijn de energielasten € 18.000 hoger dan in 2021. Ook zijn andere materiële kosten gestegen door prijsstijgingen en noodzakelijke inzet van automatisering. Daar tegenover staat dat SHOP meer baten heeft kunnen genereren door extra dienstverlening aan derden te bieden. Hierdoor is circa € 200.000 aan de baten kant toegevoegd.

Cashflow en liquiditeit

De prijsstijgingen, die er voor zorgen dat SHOP minder reserves kan opbouwen, zorgen er in combinatie met de late uitbetaling van beschikkingen voor dat de liquiditeitspositie van SHOP rondom de balansdatum kwetsbaar blijft. Het is voor de continuïteit van de uitvoering van de kerntaken van SHOP dan ook belangrijk – ook gezien het resultaat over 2022 – dat de financiering van haar kerntaken voldoende is om deze stijgende kosten te dekken. Dit kan betekenen dat SHOP in de toekomst genoodzaakt wordt haar uurtarief te verhogen.

Maria Scali
April 2023

